

ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ կենսաբանական
և վարքագծային հետազոտություն
« քաղաքաբնակ արական սեռի սեզոնային
աշխատանքային միգրանտների շրջանում

2018

ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ կենսաբանական և վարքագծային հետազոտությունը ՀՀ քաղաքաբնակ արական սեռի սեզոնային աշխատանքային միգրանտների շրջանում իրականացվել է «ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի (ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ) կողմից: Հետազոտության ընդհանուր համակարգումն իրականացրել է ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ-ի տնօրեն, բ.գ.դ., պրոֆեսոր Սամվել Գրիգորյանը: Հետազոտությունն իրականացրած հիմնական խմբում ներգրավված են եղել համաճարակաբանական հսկողության բաժնի վարիչ Արշակ Պապոյանը, կանխարգելման բաժնի վարիչ Ժանետա Պետրոսյանը, հոգեբանասոցիալական բաժնի վարիչ Մարինե Ասրյանը, լաբորատոր ախտորոշման բաժնի վարիչ Անահիտ Ասատրյանը, բժշկ-վիճակագիր Տրդատ Գրիգորյանը, բժշկ-համաճարակաբաններ Վարդան Արզաքանյանը և Էդուարդ Հովհաննիսյանը, բժշկ-վիճակագիրներ Տիգրան Հովսեփյանը և Լիլիթ Հովհաննիսյանը, մոնիտորինգի և գնահատման մասնագետներ Սեդա Աբգարյանը և Ռուբեն Հովհաննիսյանը:

Հետազոտությունն իրականացրած խումբն իր երախտագիտությունն է հայտնում բոլոր նրանց, ովքեր ներգրավված են եղել հետազոտության ընթացքում, այդ թվում հետազոտության մասնակիցներին:

Հետազոտությունն իրականացրած խումբն իր հատուկ երախտագիտությունն է հայտնում միջազգային փորձագետ Լիզա Ջոնսթոնին հետազոտության ուղեցույցի մշակման, հետազոտության ընթացքում տրամադրած խորհրդատվության, հետազոտության արդյունքների վերլուծության և սույն զեկույցի պատրաստման համար:

Հետազոտությունն իրականացվել է ֆրանսիական 5% նախաձեռնության ֆինանսական աջակցությամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Երախտագիտություն _____	1
Հապավումներ _____	4
1. Ներածություն _____	5
2. Նախաբան և հիմնավորում _____	7
3. Հետազոտության նպատակները _____	9
4. Ընտրանքի ձևավորման մեթոդը _____	10
4.1. Մասնակիցների միջոցով ձևավորվող ընտրանք _____	10
4.2. Ֆորմատիվ հետազոտություն _____	10
4.3. Հետազոտության տեղամասեր _____	11
4.4. Ընտրանքի չափը _____	12
4.5. Հետազոտության մեջ ընդգրկելու չափանիշներ _____	13
4.6. Հետազոտության քայլերը _____	13
4.7. Տվյալների մշակում և վերլուծություն _____	14
Տվյալների տեղափոխում _____	14
Տվյալների մշակում _____	14
Տվյալների վերլուծություն _____	14
Տվյալների պաշտպանության ապահովում _____	15
Տվյալների ներկայացում _____	15
5. Լաբորատոր հետազոտություններ _____	16
5.1. Կենսաբանական նմուշների պահպանումը և տեղափոխումը _____	16
5.2. Հետազոտությունների արդյունքների տրամադրման գործընթացը _____	16
6. Էթիկական հարցեր _____	17
7. Հետազոտության սահմանափակումներ _____	18
8. Արդյունքներ _____	19
8.1. Սոցիալ-ժողովրդագրական եվ ընդհանուր աշխատանքային բնութագրիչներ _____	20
8.2. Սեռական կյանքի բնութագրիչներ _____	22
8.3. Սեռական վարքագիծը մշտական զուգընկերների հետ _____	23
8.4. Սեռական վարքագիծը պատահական զուգընկերների հետ _____	26
8.5. Սեռական վարքագիծը կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ _____	29
8.6. Պահպանակի օգտագործումը տարբեր զուգընկերների հետ _____	32
8.7. Սեռական վարքագիծը արական սեռի զուգընկերների հետ _____	32

8.8. Թմրամիջոցների գործածումը _____	33
8.9. ՄԻԱՎ-ի և սեռավարակների վերաբերյալ հետազոտություն, վարակման վտանգի գնահատում և պահպանակների հասանելիություն _____	35
8.10. ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ գիտելիքների մակարդակը _____	37
8.11. ՄԻԱՎ վարակի և այլ վարակների տարածվածությունը _____	38
9. Խմբերի չափերի գնահատում _____	40
10. Արդյունքների քննարկում _____	41
11. Հիմնական առաջարկություններ _____	44
12. Եզրակացություն _____	45
Հավելված Ա. _____	46
Քաղաքաբնակ միգրանտների սկրինինգային հարցաշար _____	46
Հավելված Բ. _____	49
Հարցաշար _____	49
Քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում վարքագծային հետազոտության _____	49

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ԱՀԿ	Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպություն
ԹՆՕ	Թմրամիջոցների ներարկային օգտագործող
ԿՍԿ	Կոմերցիոն սեռական ծառայություններ տրամադրող կին
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՁԻԱՀ	ձեռքբերովի իմունային անբավարարության համախտանիշ
ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ	ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման հանրապետական կենտրոն
ՄԻԱՎ	մարդու իմունային անբավարարության վիրուս
ՄՄՁԸ	մասնակիցների միջոցով ձևավորվող ընտրանք
ՎՄ	վստահության միջակայք
SUS	տղամարդու հետ սեռական հարաբերություններ ունեցող տղամարդ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն զեկույցում ներկայացված են 2018թ. ՀՀ քաղաքաբնակ արական սեռի 18-49 տարիքային խմբի սեզոնային աշխատանքային միգրանտների շրջանում մասնակիցների միջոցով ձևավորվող ընտրանքի մեթոդով իրականացված ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ կենսաբանական և վարքագծային հետազոտությունների արդյունքները: Հետազոտությունն անցկացվել է Հայաստանի երեք խոշոր քաղաքներում՝ Երևանում (բնակչություն՝ 1,075,800), Գյումրիում (բնակչություն՝ 116, 031) և Վանաձորում (բնակչություն՝ 80, 703): Տվյալները կշռվել են յուրաքանչյուր քաղաքի համար սոցիալական ցանցի չափով և բոլոր երեք քաղաքների համար սոցիալական ցանցի չափի ու խմբի չափի տարբերությունների միջոցով: Հետազոտության հիմնական նպատակն էր պարզել ՄԻԱՎ վարակի տարածվածությունը և ռիսկային վարքագծի դրսևորումները քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում կանխարգելման ծրագրերի և ռազմավարությունների մշակման համար անհրաժեշտ տվյալների ստացման նպատակով:

Արդյունքներ

Հետազոտությունն իրականացվել է Երևանի (n=300), Գյումրիի (n=300) և Վանաձորի (n=300) 900 միգրանտների շրջանում: ՄԻԱՎ վարակի (1,3%), հեպատիտ Բ-ի (0,5%) և սիֆիլիսի (0,7%) տարածվածությունն ամենաբարձրն էր Երևանում: Հեպատիտ Ց-ի տարածվածությունը բարձր էր և՛ Երևանում (3.4%), և՛ Վանաձորում (3.6%): Նշված խմբի շրջանում ՄԻԱՎ վարակի տարածվածությունը կազմել է 1,2%, հեպատիտ Բ-ի տարածվածությունը՝ 0,6%, հեպատիտ Ց-ի տարածվածությունը՝ 3,3%, և սիֆիլիսի տարածվածությունը՝ 0,5%:

ՎԱՐԱԿՆԵՐԻ ՏԱՐԱԾՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԽՄԲՈՒՄ

ՄԻԱՎ վարակ 1,2% (95% ՎՄ՝ 0,4- 3,5)

Հեպատիտ Բ 0,6% (95% ՎՄ՝ 0,1-2,9)

Հեպատիտ Ց 3,3% (95% ՎՄ՝ 1,5-7,1)

Սիֆիլիս 0,5% (95% ՎՄ՝ 0,1-3,3)

Հետազոտության մեջ ընդգրկված քաղաքաբնակ միգրանտների մեծամասնությունը 25 տարեկան է և ավելի բարձր տարիքի, ունի միջնակարգ կրթություն, (բացառությամբ Գյումրիի՝ 34%) և ամուսնացած է (բացառությամբ Վանաձորի՝ 43%): Քաղաքաբնակ միգրանտների 90%-ից ավելին առավել հաճախ մեկնել է աշխատելու Ռուսաստանի Դաշնություն, և կեսից ավելին աշխատել է շինարարության ոլորտում: Ամուսնացածներից 85%-ը մեկնել է աշխատելու առանց կանանց:

Քաղաքաբնակ միգրանտների 69%-ն ունեցել է սեռական հարաբերություն վերջին 30 օրվա ընթացքում, որոնցից միայն 32%-ն է օգտագործել պահպանակ: Սեռական վերջին հարաբերության ժամանակ պահպանակի օգտագործման ցուցանիշն ամենացածրն է եղել Գյումրիի (17%), ամենաբարձրը՝ Վանաձորի միգրանտների (43%)

շրջանում, իսկ Երևանում այն կազմել է 36%: Քաղաքաբնակ միգրանտների 72%-ը Հայաստանում և 37%-ն արտերկրում ունեցել են մշտական զուգընկերներ, 29%-ը Հայաստանում և 71%-ն արտերկրում ունեցել են պատահական զուգընկերներ, 12%-ը Հայաստանում և 13%-ն արտերկրում ունեցել են կոմերցիոն զուգընկերներ:

Երբևէ Հայաստանում թմրամիջոցներ գործածելու մասին նշել է քաղաքաբնակ միգրանտների 32%-ը, իսկ արտերկրում՝ 8,1%-ը: Երբևէ Հայաստանում թմրամիջոցներ գործածած միգրանտների թիվն ամենամեծն է եղել Երևանում (34%), իսկ արտերկրում գործածածների առումով՝ Երևանում և Գյումրիում (8%): Փոքրաթիվ քաղաքաբնակ միգրանտներ են նշել երբևէ թմրամիջոցների ներարկային գործածման մասին:

Հայաստանում ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտվելու վայրերի մասին իմացող միգրանտները կազմել են 44%, մինչդեռ արտերկրում նման վայրերի իմացությամբ միգրանտների մասնաբաժինը զգալիորեն ցածր է՝ 11%: Ընդ որում ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտվելու վայրերի մասին իմացող միգրանտների թիվն ամենաբարձրն է եղել Գյումրիում՝ կազմելով արտերկրում 39% և Հայաստանում՝ 58%: Երբևէ ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտված քաղաքաբնակ միգրանտների թիվը ցածր է. Հայաստանում այն կազմել է 10%, արտերկրում՝ 9%: Վերջին մեկ տարվա ընթացքում ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտվածների թիվը բավականին ցածր է. Հայաստանում՝ 3,3%, արտերկրում՝ 2,8%: Հայաստանում հետազոտվածների 2,6%-ն է իմացել հետազոտության պատասխանը, իսկ արտերկրում հետազոտվածների՝ 2,9%-ը: Հարցվածների 75%-ը բացառել է իր՝ ՄԻԱՎ-ով վարակվելու հավանականությունը: ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ գիտելիքների գնահատման ցուցանիշը կազմել է 39%:

Եզրակացություններ

ՀՀ քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի տարածվածությունը 1%-ից ավելի է: Քաղաքաբնակ միգրանտներն ունեն բազմաթիվ զուգընկերներ թե՛ Հայաստանում, թե՛ արտերկրում, և պահպանակների օգտագործումը չի կրում մշտական բնույթ: Սակայն շատերն են բացառում իրենց՝ ՄԻԱՎ-ով վարակվելու հավանականությունը: Այս ամենը վկայում է ՄԻԱՎ-ով, սեռավարակներով վարակման բարձր վտանգի և միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման ծրագրերի ուժեղացման անհրաժեշտության մասին:

2. ՆԱԽԱԲԱՆ ԵՎ ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

Համաձայն ՄԱԿ-ի ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի միացյալ ծրագրի «Սպեկտրում» ծրագրով ստացված տվյալների՝ ՄԻԱՎ-ի տարածվածությունը ՀՀ-ում մեծահասակ բնակչության շրջանում կազմում է 0,2%, ինչը վկայում է, որ Հայաստանը դասվում է ՄԻԱՎ-ի ցածր տարածվածություն ունեցող երկրների շարքում: Այնուհանդերձ, ՄԻԱՎ-ի տարածվածությունը համեմատաբար բարձր է առավել վտանգի ենթարկվող խմբերի շրջանում՝ համաձայն ՄՄՁԸ մեթոդով 2016թ. նրանց շրջանում իրականացված ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ կենսաբանական և վարքագծային հետազոտությունների արդյունքների¹: Ըստ այդ հետազոտության՝ ՄԻԱՎ-ի տարածվածությունն ամենաբարձրն էր տղամարդու հետ սեռական կապեր ունեցող տղամարդկանց (SUS) շրջանում՝ 0,8%, թմրամիջոցների ներարկային օգտագործողների (ԹՆՕ) շրջանում՝ 0,5%, իսկ կոմերցիոն սեռական ծառայություններ տրամադրող կանանց (ԿՍԿ) շրջանում՝ 0,1%:

Միգրացիան կարող է մեծացնել մարդկանց խոցելիությունը ՄԻԱՎ-ի և այլ վարակների նկատմամբ առողջապահական և, որոշ իրավիճակներում, իրավաբանական և իրավունքների պաշտպանության ծառայությունների հասանելիության սահմանափակ լինելու, ընտանիքից, ամուսնուց և մշտական բնակավայրի ավանդական միջավայրից հեռանալու, լրացուցիչ սոցիալական, քաղաքական և տնտեսական բացասական ազդակների ուժեղացման հետևանքով²: Սոցիալական մեկուսացումը ևս միգրանտներին խոցելի է դարձնում ՄԻԱՎ-ի նկատմամբ: Ընդհանուր առմամբ, Հայաստանը համարվում է արտագաղթող երկիր, որտեղից միգրացիոն հոսքերն ուղղված են հիմնականում Ռուսաստանի Դաշնություն (90%)^{3,4} և Ուկրաինա, որտեղ ՄԻԱՎ վարակի տարածվածությունը բնակչության 15-49 տարիքային խմբում կազմում է մոտ 1%⁵: Հայաստան վերադարձող աշխատանքային միգրանտները կարող են ՄԻԱՎ-ով վարակվել իրենց ընդունող երկրներում: Ըստ որոշ աղբյուրների⁶ Հայաստանում

¹ Ministry of Health, National Center for AIDS Prevention, (2015) Results from the HIV Biological and Behavioural Surveillance in the Republic of Armenia, 2014, Accessible at: http://ccmarmenia.am/images/uploads/bbc_report_2014_eng.pdf

² UNAIDS/WHO. (2014) The Gap Report 2014: Migrants. Accessible at: http://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/04_Migrants.pdf

³ European Training Foundation (2011). Migration Survey on the Relationship between Skills, Migration and Development in Armenia. Accessible at: http://www.crrc.am/hosting/file/_static_content/projects/Migration_and_skills_2011/Migration_and_skills_Armenia.pdf

⁴ International Labour Organization. (2010). Migration and Development: Armenian Country Study, Yerevan. Accessible at: http://www.smsmta.am/upload/Migration%20and%20Development_Study_in_English.pdf.

⁵ World Health Organization. Data and statistics. Accessed on September 12, 2015 at: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/communicable-diseases/hiv/aids/data-and-statistics>.

⁶ International Organization for Migration, (2013) Report on Household Survey on Migration in Armenia, Accessed at: http://publications.iom.int/bookstore/index.php?main_page=product_info&cPath=41_7&products_id=1400

սեզոնային աշխատանքայի միգրանտների հաշվարկային թիվը կազմում է շուրջ 80000-100000, որոնցից 63,5%-ն ապրում է քաղաքային համայնքներում: Համաձայն այլ աղբյուրների՝ աշխատանքային միգրանտների մեծ մասը՝ 56%⁷-ը, բնակվում է քաղաքներում: Համարյա բոլոր աշխատանքային միգրանտները, որոնք վերադառնում են Հայաստան, արական սեռի ներկայացուցիչներ են: Համաձայն 2016թ. Հայաստանի վեց մարզերի միգրանտների շրջանում բազմափուլ կլաստերային ընտրանքի մեթոդով իրականացված կենսաբանական և վարքագծային հետազոտության արդյունքների՝ ՄԻԱՎ-ի տարածվածությունը նրանց շրջանում կազմել է մոտ 0,6% 18-49 տարիքային խմբում⁸: Սեզոնային աշխատանքային քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի տարածվածության, ռիսկային վարքագծի, ինչպես նաև ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտության և առողջապահական ծառայություններին հասանելիության վերաբերյալ տվյալներ ստանալու համար ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ-ն 2017-2018թթ. անցկացրեց հետազոտություն նրանց շրջանում:

Սույն զեկույցում ներկայացված են ՀՀ երեք քաղաքների՝ Երևանի, Վանաձորի և Գյումրիի քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում անցկացված հետազոտության արդյունքները: Հետազոտության համար կիրառվել է մասնակիցների միջոցով ձևավորվող ընտրանքի մեթոդը ներկայացուցչական արդյունքներ ստանալու համար: Քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում հետազոտությունը ներառել է ՄԻԱՎ-ի, վիրուսային Բ և Ց հեպատիտների, սիֆիլիսի վերաբերյալ հետազոտությունը: Հետազոտության արդյունքները կօգտագործվեն աշխատանքային միգրանտների շրջանում կանխարգելման միջոցառումների բարելավման, ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտության ընդլայնման, ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացման և ռիսկային վարքագծի նվազեցման համար:

---

⁷ International Labour Organization, (2010), Migration and Development: Armenian Country Study, Yerevan, Accessible at: http://www.smsmta.am/upload/Migration%20and%20Development_Study_in_English.pdf,

⁸ Ministry of Health, National Center for AIDS Prevention, (2015) Results from the HIV Biological and Behavioural Surveillance in the Republic of Armenia, 2014, Accessible at: ccmarmenia.am/images/uploads/bbc_report_2014_eng.pdf

3. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Սույն հետազոտության նպատակներն էին՝

1. Գնահատել ՄԻԱՎ վարակի տարածվածությունը ՀՀ քաղաքային համայնքներում բնակվող արական սեռի սեզոնային աշխատանքային միգրանտների շրջանում:
2. Գնահատել միգրացիոն փորձը:
3. Պարզել խմբի սոցիալ-ժողովրդագրական բնութագրիչները (տարիք, ամուսնական կարգավիճակ և այլն):
4. Գնահատել ռիսկային սեռական վարքագիծը:
5. Գնահատել թմրամիջոցների գործածման հետ կապված վարքագիծը:
6. Գնահատել ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ գիտելիքների մակարդակը:
7. Գնահատել ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտության հասանելիությունը:
8. Գնահատել խմբի շրջանում սիֆիլիսի, վիրուսային Բ և Ց հեպատիտների տարածվածությունը:

4. ԸՆՏՐԱՆՔԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԵԹՈԴԸ

4.1. ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ՁԵՎԱՎՈՐՎՈՂ ԸՆՏՐԱՆՔ

Հետազոտության համար ընտրանքը ձևավորվել է մասնակիցների միջոցով ձևավորվող ընտրանքի (ՄՄՁԸ) մեթոդով: ՄՄՁԸ-ն շղթայական ուղղորդման ընտրանքի տեսակ է՝ մշակված դժվարիասանելի խմբերի ընտրանք ձևավորելու համար: ՄՄՁԸ-ն սկսվում է խմբի նպատակայնորեն ընտրված մի քանի անդամներով՝ սերմերով: Հիմնվելով առկա կապերի վրա և խորհրդակցելով քաղաքաբնակ միգրանտների հետ աշխատող տեղի մասնագետների հետ՝ հետազոտությունը իրականացնող անձնակազմը ընդգրկել է թիրախային խմբի բազմազան և լավ ցանց ունեցող անդամների, որոնք կծառայեն որպես սերմեր (հետազոտության սկզբնական մասնակիցներ): Ընդգրկվելուց և հետազոտությանը մասնակցելուց հետո սերմերին տրամադրվել է հատուկ համարներով մինչև երեք կտրոն՝ խմբի այլ անդամներ ընդգրկելու համար: Սերմերի կողմից ընդգրկվող մասնակիցները կազմում են ընդգրկման առաջին ալիքը և նույնպես ստանում են հատուկ համարներով մինչև երեք կտրոն՝ խմբի այլ անդամներ ընդգրկելու համար: Ընտրանքի այս մեթոդը ստեղծում է ընդգրկման հաջորդական ալիքներ, երկար ընդգրկման շղթաներ և շարունակվում է մինչև ընտրանքի չափի լրանալը:

ՄՄՁԸ-ի տվյալների վերլուծությունը հիմնվում է յուրաքանչյուր մասնակցի սոցիալական ցանցի չափի և ընդգրկման շղթայի վերաբերյալ տեղեկատվության վրա՝ օգտագործելով կտրոնների հատուկ համարները: Հատուկ համարների օգտագործումը վերացնում է անձը բացահայտող տվյալների (անուն, հասցե և այլն) հավաքագրման անհրաժեշտությունը՝ պահպանելով հետազոտության մասնակիցների անանունությունը և գաղտնիությունը: Այն նվազեցնում է սխալները, որոնք սովորաբար հանդիպում են շղթայական ուղղորդման այլ մեթոդներում՝ կիրառելով «հավասարը՝ հավասարին» ընդգրկման սահմանափակ համակարգ (մասնակիցները կարող են ընդգրկվել մինչև երեք մասնակից՝ նվազեցնելով այն մարդկանց գերներկայացվածությունը, որոնք ունեն մեծ ցանցեր):

4.2. ՖՈՐՄԱՏԻՎ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ

Մինչ հետազոտության իրականացումը անցկացվել են ֆոկուս խմբային քննարկումներ արական սեռի սեզոնային միգրանտների հետ և խորը հարցազրույցներ նրանց հետ, որոնք աշխատում են և/կամ տեղեկություններ ունեն արական սեռի սեզոնային միգրանտների մասին (հիմնական իրազեկողներ) ՄՄՁԸ-ի հետ կապված հնարավոր խնդիրները հայտնաբերելու, հետազոտության ուղեցույցը ամփոփելու և

հետազոտության անցկացման պայմանները որոշելու նպատակով: Ֆորմատիվ հետազոտության ընթացքում քննարկվել են հետազոտության տեղամասերի ընտրությունը, հետազոտության ընդունելիությունը և արական սեռի սեզոնային միգրանտների ընտրությունը որպես սերմեր: Ֆորմատիվ հետազոտության արդյունքում ստացված այն եզրահանգումը, որ Գյումրիում և Վանաձորում արական սեռի սեզոնային միգրանտներն ունեն լայն ցանց, և ՄՄՁԸ-ի միջոցով ընդգրկումը հեշտությամբ կընթանա՝ ի տարբերություն Երևանի, որտեղ միգրանտները ձևավորում են փոքր ենթախմբեր և դժվարությամբ կընդգրկվեն սույն ընտրանքի միջոցով, ակնառու դարձավ տվյալների հավաքագրման ժամանակ: Թեև Երևանում հնարավոր եղավ հասնել ընտրանքի չափին, սակայն ընդգրկումն ընթացավ ավելի դանդաղ՝ Գյումրիի և Վանաձորի համեմատ:

4.3. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԱՄԱՍԵՐ

Հետազոտվող խմբերի ներկայացուցիչներն ընտրվել են Հայաստանի երեք խոշոր քաղաքներից՝ Երևան (բնակչությունը՝ 1,075,800), Գյումրի (բնակչությունը՝ 116, 031) և Վանաձոր (բնակչությունը՝ 80, 703) (գծապատկեր 1):

Գծապատկեր 1. Հայաստանի Հանրապետության վարչական քարտեզ

Մայրաքաղաք Երևանը Հայաստանի ամենամեծ քաղաքն է, համարվում է երկրի մշակութային, վարչական և արդյունաբերական կենտրոնը: Գյումրին, որը գտնվում է մայրաքաղաքից հյուսիս, իր մեծությամբ Հայաստանի երկրորդ քաղաքն է, Շիրակի մարզկենտրոնը: Վանաձորը երրորդ խոշոր քաղաքն է Հայաստանում և Լոռու մարզկենտրոնը: Գտնվում է երկրի հյուսիսային մասում և արդյունաբերական կենտրոն է:

4.4. ԸՆՏՐԱՆՔԻ ՉԱՓ

Ընտրանքի չափը հաշվարկվել է 5% սխալի սահմանով, 95% վստահության միջակայքում՝ պատասխանների բաշխումով՝ օգտագործելով միջինը 60-70%: Օգտագործելով այս փոփոխականները՝ n ընտրանքի չափը և E սահմանային սխալը՝ տրվում են.

$$x = Z(c/100) \sqrt{2r(100-r)}$$

$$n = N \times x^2 / ((N-1)E^2 + x^2)$$

$$E = \text{Sqrt} [(N - n)x^2/n(N-1)]$$

Որտեղ՝

N-ը խմբի չափն է,

r-ը՝ պատասխանների մասը, որը հետաքրքիր է,

Z(c/100)-ը կրիտիկական արժեքն է c վստահության մակարդակի համար:

Այս հաշվարկների հիման վրա քաղաքաբնակ միգրանտների ընտրանքի չափը յուրաքանչյուր քաղաքում սահմանվել է 300:

Ընտրանքի վերջնական չափերը յուրաքանչյուր տեղամասի համար ներկայացված են աղյուսակ 2-ում:

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 1. ԸՆՏՐԱՆՔԻ ՉԱՓԸ ՅՈՒՐԱՔԱՆՉՅՈՒՐ ՏԵՂԱՄԱՍՈՒՄ

Տեղամաս	Միգրանտների խմբի հաշվարկային չափ (փորձագիտական կարծիք)	Ընտրանքի չափ
Երևան	50000	300
Գյումրի	11000	300
Վանաձոր	7600	300
	Ընդամենը	900

4.5. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԸՆԴԳՐԿԵԼՈՒ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐ

Ընտրանքի մեջ ընդգրկելու չափանիշներն էին՝

- արական սեռ,
- 18 - 49 տարեկան,
- աշխատելու նպատակով 3 կամ ավելի ամիս (բայց ոչ ավելի, քան մեկ տարի վերջին 12 ամիսների ընթացքում) արտերկրում գտնված միգրանտ, ընտրված տարածքում բնակվող:

Բացի դրանից ընդգրկման չափանիշներին համապատասխանող յուրաքանչյուր անձ, բացառությամբ սերմերի, պետք է ունենար վավեր կտրոն և տար տեղեկացված համաձայնություն հետազոտությանը մասնակցելու համար:

4.6. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՅԼԵՐ

Հետազոտությունը սկսվել է չորս սերմերով յուրաքանչյուր քաղաքում: Սերմերը ստացել են հատուկ համարներով կտրոններ իրենց սոցիալական ցանցի բազմազան անդամներ ընդգրկելու համար: Հետազոտության տեղամաս գալուց հետո վավեր կտրոն ունեցող մասնակիցներն անցել են սկրինինգ և տվել տեղեկացված համաձայնություն հետազոտության մեջ ընդգրկվելու համար: Սկրինինգ անցած և հետազոտության մեջ ընդգրկված մասնակցի հետ հարցազրուցավարն անցկացրել է հարցազրույց, որից հետո նրան տրամադրվել է նախաթեստային խորհրդատվություն, և կատարվել է արյան նմուշառում ՄԻԱՎ-ի և այլ վարակների վերաբերյալ լաբորատոր հետազոտության համար: Արյան նմուշառումից հետո յուրաքանչյուր մասնակից ստացել է կտրոնների որոշակի քանակ (երեքից ոչ ավելի): Հարցման մասնակիցների գաղտնիությունն ապահովելու նպատակով վարքագծային և կենսաբանական տվյալները կապելու և ընդգրկման շղթային հետևելու համար օգտագործվել են հատուկ համարներ:

Հետազոտության մասնակիցները Երևանում ստացել են առաջնային խրախուսում (10000 դրամ) հետազոտությանը մասնակցելու համար: Մասնակիցները, որոնք ընդգրկվել են իրենց խմբի նոր ներկայացուցիչներ, հետազոտությանը մասնակցելուց հետո ստացել են երկրորդային խրախուսում (յուրաքանչյուր մասնակցի համար 3000 դրամ): Հետազոտության մասնակիցները Գյումրիում և Վանաձորում ևս ստացել են առաջնային (5000 դրամ) և երկրորդային խրախուսումներ (յուրաքանչյուր մասնակցի համար 2000 դրամ):

4.7. ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Տվյալների տեղափոխում

Բոլոր հարցաշարերը և հետազոտության ժամանակ կիրառվող այլ ձևեր ստուգվել և ուղղվել են ամեն օր համակարգողի կողմից: Բոլոր տվյալները գրանցվել են մասնակցի հատուկ համարով, և հարցման մասնակիցներին չբացահայտելու նպատակով որևէ անձնական տվյալ չի գրանցվել: Տպագիր ձևերը պահվել են միայն հարցազրուցավարին հասանելի ապահով փակվող պահարանում:

Տվյալների մշակում

Հետազոտության տվյալները մուտքագրող մասնագետը մշակել է հարցաշարերի տվյալների բազան և ղեկավարել է տվյալների կրկնակի մուտքագրման և համաձայնեցման համար պատասխանատուներին: Տվյալները մուտքագրվել են ամեն օր տվյալների որակն ապահովելու համար: Սխալները և բացակայող տվյալները նույնպես ստուգվել են՝ դրանք համեմատելով հետազոտության տպագիր հարցաշարերի հետ: Հարցման տվյալները և լաբորատոր հետազոտությունների արդյունքները գրանցվել են մասնակցի հատուկ համարով: Չլրացված յուրաքանչյուր տվյալ ստուգվել է՝ հետազոտության հարցաշարերի հետ համեմատելով:

Տվյալների վերլուծություն

Տվյալները կրկնակի մուտքագրվել, համեմատվել, անհամապատասխանությունների դեպքում ուղղվել, մաքրվել և կոդավորվել են: Որակի ապահովման պատասխանատուն եղել է ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ-ն, որը մշտապես հետևել է տվյալների հավաքագրմանը՝ կտրոնների սխալ համարները, համընկնումները և այլ սխալներ ժամանակին հայտնաբերելու համար: Հայտնաբերված խնդիրները ներկայացվել են համապատասխան տեղամասի համակարգողին անմիջապես ուղղելու համար: Տեղամասին հատուկ և ամբողջ խմբի ունիվարիատ/բիվարիատ վերլուծություններ են կատարվել՝ օգտագործելով հաջորդական ընտրանքային չափման գործակիցը RDS Analyst ծրագրում (www.hpmsg.org): Յուրաքանչյուր ընտրանքի ընդգրկման շղթաների գծապատկերները կազմվել են՝ օգտագործելով NETDRAW in UCINET 2.15 for Windows (<http://analytictech.com/ucinet/download.htm>): Հաշվարկային թվերը հետազոտության յուրաքանչյուր տեղամասի համար կշռվել են յուրաքանչյուր տեղամասի բնակչության թվին համապատասխանող խմբի չափով բոլոր տվյալների համար միասնական արդյունքներ ստանալու նպատակով:

Տվյալների պաշտպանության ապահովում

Հարցազրույցների և լաբորատոր հետազոտությունների ժամանակ հավաքագրված տվյալները հասանելի են եղել սահմանափակ թվով մարդկանց՝ համակարգողին, հարցազրուցավարին և տվյալները մուտքագրող մասնագետին: Տվյալների արխիվները պաշտպանված են եղել ծածկագրով և պահվել են հուսալիորեն փակվող պահարանում: Հետազոտության ավարտից հետո էլեկտրոնային և տպագիր բոլոր տվյալները պահվել են ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ-ում՝ փակվող սենյակում:

Տվյալների ներկայացում

Տվյալները ներկայացված են աղյուսակների կամ գծապատկերների տեսքով: Որտեղ հնարավոր է, ներկայացված են չափը (n), հաշվարկված թվերը և 95% վստահության միջակայքերը (ՎՄ): Ընտրանքների միջև/մեջ վիճակագրորեն նշանակալի տարբերությունները գնահատվել են՝ նշելով ՎՄ-ի համընկնումները: Որոշ դեպքերում մեկ փոփոխականի արժեքները բավարար չեն եղել RDS-Analyst ծրագրում հաշվարկված թվեր ստանալու համար: Նման դեպքերի համար կատարվել է նշում հետևյալ կերպ՝ ^^: Թեև ներկայացված հաշվարկված թվերը խմբի համար կարող են համարվել ներկայացուցչական, որոշ փոփոխականների ոչ բավարար արժեքները կարող են սահմանափակել ճշգրիտ հաշվարկված թվերի ստացման հնարավորությունը: Որոշ դեպքերում ՎՄ-ները շատ լայն են ստույգ մեկնաբանություն տալու համար: Քանի որ հաշվարկված թվեր ստանալու և դրանք կշռելու համար RDS-Analyst ծրագրում վերլուծությունը կախված է ընդգրկման շղթաների ինտեգրվածությունից, ուստի բաց թողնված արժեքները կարող են անդրադառնալ կշռված թվերի մասնաբաժնի վրա:

5. ԼԱԲՈՐԱՏՈՐ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Յուրաքանչյուր մասնակցից կատարվել է արյան նմուշառում (5մլ երակային արյուն) ՄԻԱՎ-ի, հեպատիտներ Բ-ի և Ց-ի, սիֆիլիսի վերաբերյալ լաբորատոր հետազոտություններ իրականացնելու նպատակով: ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ լաբորատոր հետազոտությունների որակը վերահսկելու համար բացասական արդյունքով պատահականորեն ընտրված նմուշների 10%-ը կրկնակի հետազոտվել է ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ-ի լաբորատորիայում ԻՖԱ մեթոդով 4-րդ սերնդի Ag-Ab թեստ-հավաքածուով: ԻՖԱ մեթոդով հետազոտության դրական արդյունքի դեպքում ՄԻԱՎ վարակի ախտորոշման նպատակով կատարվել է հետազոտություն NEW LAV-BLOT 1 թեստ-հավաքածուով: Ախտորոշում ստացած մասնակիցներն անմիջապես ուղղորդվել են ստանալու անհրաժեշտ բուժում և խնամք: Հեպատիտ Բ-ի վերաբերյալ հետազոտություն իրականացվել է արագ թեստավորման մեթոդով HBsAg թեստ-հավաքածուներով, իսկ հեպատիտ Ց-ի վերաբերյալ հետազոտությունն անցկացվել է Anti-HCV ԻՖԱ թեստ-հավաքածուներով: Սիֆիլիսի վերաբերյալ հետազոտությունն անցկացվել է RPR թեստերով: Սիֆիլիսի նկատմամբ դրական արյան նմուշների կրկնակի հետազոտությունն անցկացվել է TPHA թեստերով:

5.1. ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՆՄՈՒՇՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ԵՎ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒՄԸ

Հետազոտության տեղամասերում արյան նմուշները պահվել են 2-8°C-ում մինչև լաբորատոր հետազոտության համար ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ տեղափոխելը: Բոլոր նմուշները տեղափոխվել են ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ-ի կողմից տրամադրված պայուսակ-սառնարաններով (2-8°C) դրանց հավաքագրումից 24-48 ժամվա ընթացքում:

5.2 ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՏՐԱՄԱԴՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ

Հետազոտությունների արդյունքները կապակցվել են՝ օգտագործելով մասնակիցների կտրոնների հատուկ համարները, լաբորատոր համարները և տվյալների հավաքագրման ամսաթիվը: Հետազոտությունները կատարվել և արդյունքները տրամադրվել են անմիջապես հետազոտության վայրում (բացառությամբ սիֆիլիսի): Հետազոտության արդյունքները տրամադրվել են մասնակիցներին խորհրդատուի կողմից: Դրական արդյունքով մասնակիցները ստացել են ուղղորդման կտրոն ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ-ում հետագա հետազոտությունների համար: Մասնակիցները, որոնք ցանկություն են հայտնել ստանալու սիֆիլիսի վերաբերյալ իրենց հետազոտությունների արդյունքները, վերադարձել են հետազոտության տեղամաս հարցմանը մասնակցելուց մոտ մեկ շաբաթ անց:

6. ԷԹԻԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հետազոտության հետ կապված սոցիալական վտանգները նվազեցնելու համար նախքան հետազոտությունների անցկացումը հանդիպումներ են կայացել ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ-ի և շահագրգիռ կազմակերպությունների միջև հետազոտության ուղեցույցի վերջնական տարբերակը քննարկելու և դրա շուրջ համաձայնության գալու նպատակով: Այդ հանդիպումների արդյունքներն օգտագործվել են հետազոտության պլանավորման և իրականացման ժամանակ: Հետազոտության մասնակիցները տեղեկացվել են, որ մասնակցությունը կամավոր է, գաղտնիությունը՝ երաշխավորված, և իրենց ցանկությամբ այն կարող է դադարեցվել հետազոտության ցանկացած փուլում: Հետազոտության մանրամասն նկարագրությունից հետո բոլոր ընդգրկվողներից ստացվել է գրավոր տեղեկացված համաձայնություն: Նրանք նաև տեղեկացվել են, որ խրախուսում ստանալու համար պետք է մասնակցեն հետազոտության վարքագծային և կենսաբանական մասերին: Յուրաքանչյուր տեղամասում հետազոտության մասնակիցներին տրամադրվել են կոնտակտային տվյալներ հետազոտությանն առնչվող հարցերի դեպքում կապ հաստատելու համար: Մասնակիցները նաև տեղեկացվել են, թե ցանկության դեպքում երբ և որտեղ կարող են ստանալ իրենց հետազոտության արդյունքները:

Հարցազրույցները, նախա- և հետթեստային խորհրդատվությունը, ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտությունը, հետազոտությունների արդյունքների տրամադրումը կատարվել են գաղտնիությունն ապահովող պայմաններում: Հետազոտության բոլոր տվյալների պահպանումը կազմակերպվել է պատշաճ ձևով, անձը բացահայտող տվյալներ չեն ներառվել հարցաշարերում և արյան նմուշառման ժամանակ լրացվող ձևաթղթերում: Հարցաշարերը, կենսաբանական նմուշները և արդյունքները կապակցվել են՝ օգտագործելով մասնակցի կտրոնի հատուկ համարը և լաբորատոր համարը: ՁԻԱՀ-ի ԿՀԿ-ի էթիկայի կոմիտեն հավանություն է տվել ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ կենսաբանական և վարքագծային հետազոտությունների փաստաթղթերի փաթեթին:

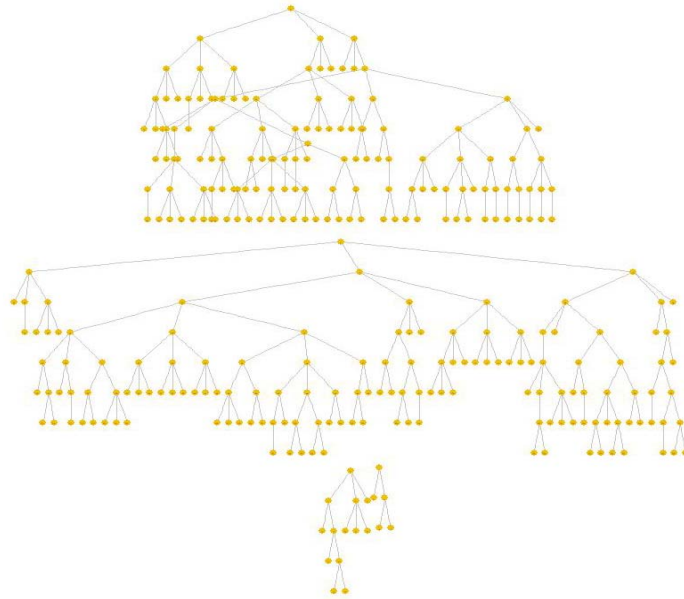
7. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐ

Բնակչության թիրախային խմբերի շրջանում անցկացված վարքագծային տարբեր հետազոտությունների արդյունքների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ մասնակիցների՝ ռիսկային վարքագծին առնչվող որոշ հարցերի տրված պատասխանները կարող են բացարձակ նույնությամբ չարտացոլել հարցման ենթարկվածի վարքագծային առանձնահատկությունները: Բոլոր մասնակիցների՝ ընդգրկման չափանիշներին համապատասխանությունը ապահովելու համար ընդգրկվողներն անցել են սկրինինգ խմբի հետ աշխատելու փորձ ունեցող սկրինների կողմից: Ընդգրկվելու չափանիշներին չհամապատասխանող կամ արդեն մասնակցած անձից անձնակազմի անդամը վերցրել է կտրոնը և խնդրել նրան հեռանալ: Թեև ներկայացված հաշվարկված թվերը կարող են ներկայացուցչական համարվել խմբի համար, սակայն ցանցը կարող է չպարունակել կարևոր ենթախմբեր: Որոշ դեպքերում ՎՄ-ի սահմանները շատ լայն են ստույգ մեկնաբանություններ տալու համար: RDS-Analyst ծրագրում վերլուծությունը կախված է ընդգրկման շղթաների ինտեգրվածությունից, ուստի բաց թողնված արժեքները կարող են անդրադառնալ կշռված թվերի մասնաբաժնի վրա:

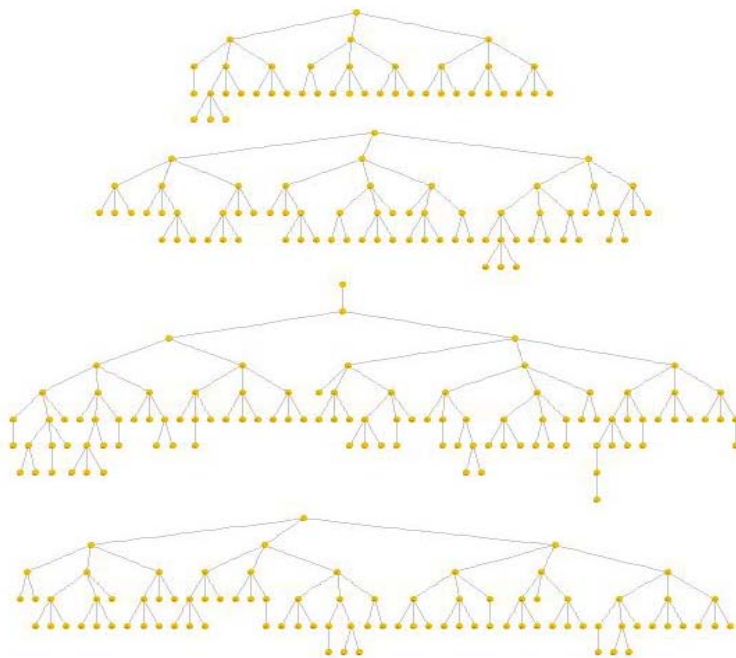
8. ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

Ընդհանուր ընտրանքի չափը կազմում է 900, ներառյալ 12 սերմերը: Յուրաքանչյուր քաղաքում ընդգրկվել է 300 միգրանտ (գծապատկերներ 1, 2, 3):

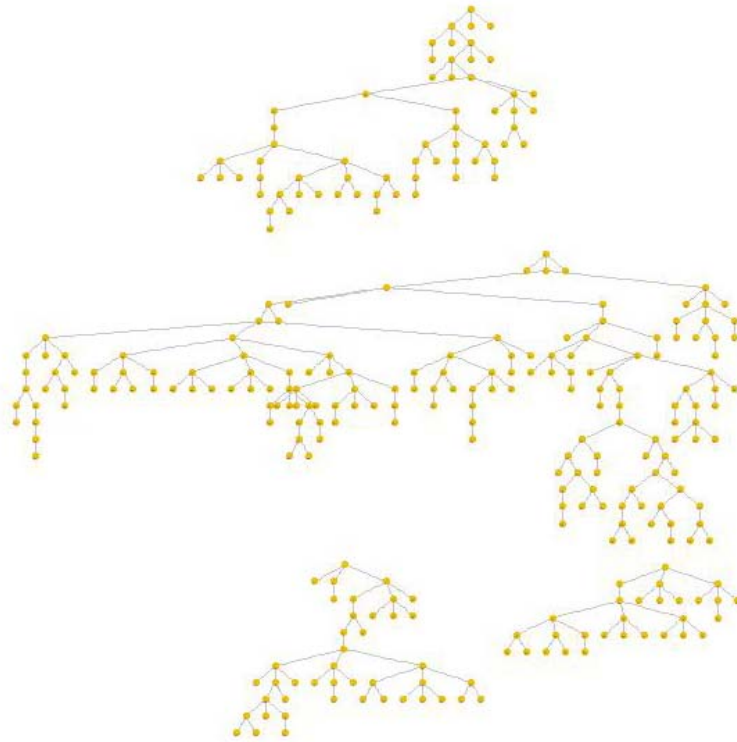
Գծապատկեր 2. Միգրանտների ընտրանքի ընդգրկման գրաֆիկը, ք.Երևան, 2017-2018

Գծապատկեր 3. Միգրանտների ընտրանքի ընդգրկման գրաֆիկը, ք.Գյումրի, 2017-2018

Գծապատկեր 4. Միգրանտների ընտրանքի ընդգրկման գրաֆիկը, ք. Վանաձոր, 2017-2018

8.1. ՍՈՑԻԱԼ-ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ

Քաղաքաբնակ միգրանտների մեծամասնությունը 25 և բարձր տարիքի էր (աղյուսակ 6), և միայն 16%-ն էր 18-24 տարեկան: Միջին տարիքը կազմել է 32, մեղիանան՝ 31 (սահմաններ՝ 18-49): Միգրանտների մեծ մասը (57%) ուներ միջնակարգ կրթություն՝ բացառությամբ Գյումրիի միգրանտների (34%): Նմանապես նրանց մեծամասնությունը (57%) ամուսնացած էր՝ բացառությամբ Վանաձորի միգրանտների (43%): Արտերկրում աշխատելու միջին ժամանակահատվածը կազմել է հինգ տարի, մեղիանան՝ 4 տարի (սահմաններ՝ 1-32): Քաղաքաբնակ միգրանտների 90%-ից ավելին աշխատել է Ռուսաստանի Դաշնությունում: Հարցվածների մեծամասնությունը՝ մոտ 54%-ը, աշխատել և ապրել է մեծ քաղաքներում՝ բացառությամբ Վանաձորի միգրանտների, որոնց մեծ մասն աշխատել և ապրել է քաղաքներում: Ավելի քան 50%-ն աշխատել է շինարարության ոլորտում: Ամուսնացածների 85%-ը արտերկիր է մեկնել մենակ, առանց ընտանիքի:

**ԱՂՅՈՒՍԱԿ 2. ՔԱՂԱՔԱԲՆԱԿ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐԸ, 2017-2018**

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Տարիք								
18-24	192	16,2 (11,5-22,4)	43	15,8 (10,4-21,3)	49	14,3 (10,4-19,3)	100	36,3 (27,1-45,5)
25-34	352	40,8 (34,1-47,5)	122	40,7 (32,7-48,7)	132	46,6 (39,7-53,5)	97	30,8 (22,7-15,1)
35-44	228	25,1 (19,2-32,0)	74	25,2 (17,9-32,4)	89	25,9 (20,9-31,6)	65	23,1 (15,1-31,1)
45 և բարձր	122	17,8 (13,2-23,7)	54	18,2 (12,5-24,0)	30	13,2 (8,2-20,7)	38	9,8 (5,5-14,0)
Տարիքային խումբ								
≤24	192	16,2 (11,5-22,4)	43	15,8 (10,2-21,5)	49	14,3 (10,4-19,3)	100	36,3 (27,2-45,3)
≥25	701	84,8 (77,6-88,5)	250	84,1 (78,5-89,8)	251	85,7 (80,6-89,6)	200	63,7 (54,7-72,8)
Կրթություն								
Թերի միջ-նակարգ	75	7,1 (4,3-11,5)	18	6,8 (3,9-11,8)	39	15,7 (10,8-22,3)	18	5,0 (2,1-7,8)
Միջնակարգ	472	57,1 (50,1-63,9)	176	57,5 (49,8-64,8)	113	33,6 (27,7-40,1)	189	66,0 (57,1-74,9)
Միջին մաս-նագիտական	161	12,7 (8,7-18,2)	31	12,0 (7,7-18,1)	112	36,5 (30,0-43,6)	18	7,3 (2,6-12,0)
Թերի բարձ-րագույն	101	6,2 (3,7-10,3)	21	5,7 (3,1-10,3)	31	11,5 (7,9-16,3)	49	14,4 (8,3-20,5)
Բարձրա-գույն	84	16,7 (12,1-22,7)	54	18,0 (12,9-24,5)	5	2,6 (0,9-6,9)	26	7,4 (3,1-11,6)
Ընտանեկան կարգավիճակ								
Ամուրի	351	39,5 (32,6-45,6)	108	39,3 (32,1-47,0)	98	30,4 (24,6-36,9)	145	55,6 (46,8-64,5)
Ամուսնացած	489	57,1 (49,8-64,4)	173	57,4 (49,8-64,8)	168	57,5 (50,6-64,1)	148	42,7 (33,9-51,4)
Ամուսնա-լուծված	46	2,7 (1,5-5,1)	9	2,1 (0,9-4,7)	34	12,1 (8,3-17,3)	3	1,0 (0,0-2,5)
Քաղաքա-ցիական ամուսնություն	5	1,0 (0,3-3,6)	0	--	0	--	2	0,3 (0,0-0,7)
Այրի	2	0,01 (0,0-0,02)	3	1,1 (0,3-3,9)	0	--	2	0,3 (0,0-0,7)
Վերջին 3 տարվա ընթացքում առնվազն 3 ամիս աշխատելու համար մեկնած երկրները								
Վրաստան	30	8,5 (0,3-2,0)	2	0,5 (0,0-1,2)	22	7,1 (4,1-10,2)	6	1,3 (0,1-2,5)
Ռուսաստանի Դաշնություն	840	95,0 (90,8-97,3)	287	94,9 (91,4-98,4)	273	90,4 (86,4-94,3)	286	93,3 (88,3-98,2)
Ուկրաինա	11	2,8 (1,2-6,4)	8	2,9 (0,1-5,6)	3	1,9 (0,0-4,3)	0	--
Այլ	12	1,4 (0,3-5,4)	3	1,7 (0,0-3,8)	2	0,4 (0,0-1,0)	8	5,4 (0,7-10,1)
Բնակավայրի տեսակը, որտեղ վերջին անգամ աշխատել է վերջին տարվա ընթացքում առնվազն 3 ամիս կամ ավելի								
Մեծ քաղաք	424	53,7 (46,7-60,6)	151	56,6 (48,7-64,2)	167	53,8 (46,8-60,6)	107	35,9 (46,8-64,6)
Քաղաք	460	43,4 (38,5-52,4)	146	42,7 (35,2-50,6)	130	43,1 (36,5-50,0)	186	60,3 (52,5-68,1)
Գյուղ	10	0,7 (0,2-2,7)	2	0,7 (0,1-3,5)	2	1,7 (0,3-8,0)	7	3,8 (0,4-7,1)
Քիչ բնակեց-ված վայր	2	0,1 (0,03-0,6)	1	1,3 (0,2-8,9)	1	1,3 (0,2-8,9)	0	--

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Բնակավայրի տեսակը, որտեղ վերջին անգամ ապրել է վերջին տարվա ընթացքում առնվազն 3 ամիս կամ ավելի								
Մեծ քաղաք	423	53,2 (46,2-60,1)	152	55,9 (48,0-63,6)	167	53,8 (46,8-60,6)	108	36,0 (28,1-43,9)
Քաղաք	452	43,7 (36,5-50,4)	143	40,7 (33,3-48,5)	130	43,1 (36,5-50,0)	183	59,4 (51,3-67,7)
Գյուղ	15	3,0 (1,2-7,7)	4	3,3 (1,2-9,0)	2	1,7 (0,3-8,0)	9	4,5 (1,1-8,0)
Քիչ բնակեցված վայր	2	0,1 (0,01-0,6)	1	1,3 (0,2-8,9)	1	1,3 (0,2-8,9)	0	--
Վերջին տարվա ընթացքում առնվազն 3 ամիս կամ ավելի արված աշխատանքի տեսակը								
Շինարարություն	509	57,4 (50,2-64,3)	156	59,8 (52,4-67,1)	179	55,0 (48,0-62,0)	174	53,6 (45,2-61,9)
Գյուղատնտեսություն	15	2,3 (1,0-5,1)	7	2,4 (0,4-4,2)	7	3,1 (1,2-7,9)	1	0,2 (0,1-0,3)
Առևտուր	130	9,8 (6,6-13,3)	31	9,7 (5,0-13,7)	75	26,6 (20,9-33,2)	24	6,8 (3,2-10,4)
Ծառայությունների ոլորտ	219	26,8 (21,2-34,2)	86	28,2 (21,5-35,6)	39	15,2 (9,9-22,7)	94	39,3 (31,3-47,4)
Այլ	20	3,6 (1,6-7,4)	0	--	0	--	0	--
Զուգընկերն ուղեկցում է արտերկրում աշխատելիս (միայն ամուսնացածների համար)								
Այո	73	14,8 (10,1-21,3)	32	20,4 (13,1-27,7)	29	16,2 (10,0-22,2)	12	8,7 (1,1-16,4)

8.2. ՍԵՌԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ

Քաղաքաբնակ միգրանտների 99,8%-ը երբևէ ունեցել է սեռական հարաբերություն: Համարյա բոլոր քաղաքաբնակ միգրանտները Երևանումն բոլորը Գյումրիում ու Վանաձորում նշել են, որ երբևէ ունեցել են սեռական հարաբերություն (աղյուսակ 7): Մեծամասնությունն առաջին անգամ սեռական հարաբերություն է ունեցել 15-19 տարեկանում (64%): Միջին տարիքը և մեդիանան առաջին սեռական հարաբերության ժամանակ եղել է 18 (սահմանները՝ 11-45): Քաղաքաբնակ միգրանտների 69%-ն ունեցել է սեռական հարաբերություն վերջին 30 օրվա ընթացքում (սկսած 67%-ից՝ Վանաձորում, մինչև 81%՝ Գյումրիում): Նրանցից միայն 32%-ն է օգտագործել պահպանակ:

Վերջին 30 օրվա ընթացքում սեռական հարաբերության ժամանակ պահպանակի օգտագործումը ամենացածրն է եղել Գյումրիի (17%), ամենաբարձրը՝ Վանաձորի միգրանտների շրջանում (43%), իսկ Երևանի միգրանտների շրջանում պահպանակի օգտագործումը կազմել է 36%:

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 3. ՔԱՂԱՔԱԲԵՆԱԿ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՍԵՌԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Երբևէ ունեցել է սեռական հարաբերություն								
Այո	891	99,8 (98,9-99,9)	292	99,8 (99,0-100)	300	100	300	100
Տարիքն առաջին սեռական հարաբերության ժամանակ								
≤ 15	120	21,8 (15,9-28,3)	64	22,8 (14,7-29,6)	3	0,7 (0,2-2,6)	17	10,5 (4,8-16,2)
15-19	583	64,3 (57,5-71,1)	187	64,5 (61,3-77,2)	186	60,6 (53,4-67,4)	171	78,7 (70,0-87,1)
≥ 20	181	13,9 (10,1-18,8)	42	12,6 (5,5-13,9)	107	38,6 (31,8-45,9)	13	10,9 (3,2-18,6)
Սեռական հարաբերություններ վերջին 30 օրվա ընթացքում								
Այո	67 1	99,9 (99,9-100)	221	67,4 (59,7-74,2)	242	81,4 (76,5-86,2)	208	63,0 (54,7-71,5)
Պահպանակի օգտագործումը սեռական վերջին հարաբերության ժամանակ վերջին 30 օրում								
Այո	206	31,6 (23,6-40,8)	76	36,4 (28,3-45,5)	35	17,1 (10,3-26,8)	95	43,2 (33,3-53,1)

8.3. ՍԵՌԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ ՄՇՏԱԿԱՆ ԶՈՒԳԸՆԿԵՐՆԵՐԻ ՀԵՏ

Քաղաքաբնակ միգրանտների մեծ մասը (72%) սեռական հարաբերություն է ունեցել մշտական զուգընկերոջ հետ Հայաստանում, իսկ 37%-ը՝ արտերկրում: Մասնավորապես՝ Երևանում միգրանտների 73%-ը, Գյումրիում՝ 62%-ը և Վանաձորում՝ 55%-ը սեռական հարաբերություն են ունեցել մշտական զուգընկերոջ հետ Հայաստանում, իսկ արտերկրում՝ համապատասխանաբար 36%-ը, 59%-ը և 43%-ը (աղյուսակ 8): Հարցվածների մեծամասնությունն ունեցել է մեկ մշտական զուգընկեր վերջին տարվա ընթացքում Հայաստանում (միջինը՝ 1,4, մեդիանա՝ 1, սահմաններ՝ 1-12) և արտերկրում (միջինը՝ 1,5, մեդիանա՝ 1, սահմաններ՝ 1-7), սակայն Գյումրիում միգրանտների մոտ 30%-ը նշել է, որ ունեցել է 3-4 մշտական զուգընկեր Հայաստանում և արտերկրում: Մեկ մշտական զուգընկերոջ հետ վերջին մեկ տարվա ընթացքում սեռական հարաբերությունների միջին թիվը Հայաստանում կազմել է 71 (մեդիանա՝ 50, սահմաններ՝ 2-400) և արտերկրում՝ 89 (մեդիանա՝ 82, սահմաններ՝ 1-365), իսկ պահպանակների օգտագործման միջին թիվը Հայաստանում՝ 16 (մեդիանա՝ 5, սահմաններ՝ 0-250) և արտերկրում՝ 22 (մեդիանա՝ 10, սահմաններ՝ 0-240): Քաղաքաբնակ միգրանտների մեծ մասը նշել է, որ Հայաստանում և արտերկրում մշտական զուգընկերների հետ երբեմն է օգտագործում պահպանակ կամ երբեք չի օգտագործում: Որպես պահպանակ չօգտագործելու պատճառ նշվել է զուգընկերոջ նկատմամբ վստահությունը և հաճույքի նվազեցումը և՛ Հայաստանում, և՛ արտերկրում:

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 4. ՔԱՂԱՔԱԲՆԱԿ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՍԵՌԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ ՄՇՏԱԿԱՆ ԶՈՒԳԸՆԿԵՐՈՋ՝ ՀԵՏ ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐՎԱ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

		ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
		N = 900		N=300		N=300		N=300	
		n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Սեռական հարաբերություն մշտական զուգընկերոջ հետ									
ՀՀ-ում	588	71,7 (65,0-77,6)	219	72,6 (66,1-79,1)	179	61,7 (55,1-68,0)	185	54,6 (46,4-62,6)	
Արտերկրում	427	37,4 (30,8-44,4)	110	36,2 (28,5-43,9)	177	58,7 (51,8-65,3)	136	42,9 (34,5-51,4)	
Մշտական զուգընկերների թիվը									
ՀՀ-ում	1	495	89,8 (84,3-93,6)	193	86,1 (73,5-93,2)	177	98,5 (93,7-99,6)	76	63,6 (53,1-74,4)
	2-4	85	9,5 (5,8-15,2)	29	13,5 (6,4-26,2)	2	1,5 (0,3-6,3)	38	28,7 (18,4-38,7)
	5 և ավելի	8	0,6 (0,1-1,8)	3	0,4 (0,0-2,9)	0	--	5	7,7 (1,3-14,1)
Արտերկրում	1	351	83,3 (72,7-90,3)	97	91,2 (81,9-96,0)	171	96,3 (90,0-98,7)	84	60,8 (48,4-73,3)
	2-4	74	16,5 (9,5-21,1)	20	8,7 (4,0-18,1)	6	3,7 (1,3-9,9)	48	32,7 (20,8-44,4)
	5 և ավելի	5	0,2 (0,0-0,6)	1	0,1 (0,0-0,6)	0	--	4	6,5 (0,0-14,8)
Բոլոր մշտական զուգընկերների հետ սեռական հարաբերությունների միջին թիվը, մեդիանան, սահմանները									
ՀՀ-ում	70,4, 50 (2-400)		69,8, 50 (2-400)		66,4, 55 (5-220)		70,5, 50 (2-300)		
Արտերկրում	88,8, 82 (1-365)		90,0, 70 (2-365)		113,4, 100 (15-270)		62,9, 40 (1-350)		
Բոլոր մշտական զուգընկերների հետ սեռական հարաբերությունների ժամանակ պահպանակների օգտագործման միջին թիվը, մեդիանան, սահմանները									
ՀՀ-ում	15,8, 5 (0-250)		38,8, 31 (0-150)		5,2, 5 (0-50)		14,8, 0 (0-250)		
Արտերկրում	21,6, 10 (0-240)		51,9, 35 (2-240)		11,5, 10 (0-100)		21,5, 5 (0-200)		
Մշտական զուգընկերոջ հետ վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ պահպանակի օգտագործումը									
ՀՀ-ում	115	24,7 (17,6-33,5)	58	23,7 (13,9-37,5)	22	11,9 (6,5-21,1)	35	13,7 (8,8-18,7)	
Արտերկրում	158	44,6 (33,9-56,0)	53	52,5 (37,6-66,8)	30	24,7 (16,3-35,7)	75	53,5 (42,2-64,8)	
Մշտական զուգընկերոջ հետ պահպանակի օգտագործման հաճախականությունը									
ՀՀ-ում									
Միշտ	55	17,6 (11,3-26,6)	37	15,0 (7,2-28,5)	0	--	18	10,7 (4,9-16,5)	
Երբեմն	234	16,0 (11,3-22,0)	37	14,0 (7,6-24,4)	137	78,1 (68,0-85,7)	60	30,4 (22,6-38,3)	
Երբեք	302	66,3 (57,4-74,2)	150	71,0 (57,1-81,9)	42	21,9 (14,3-31,9)	110	58,9 (50,2-67,5)	
Արտերկրում									
Միշտ	95	39,3 (28,8-50,9)	47	48,3 (33,8-63,0)	0	--	48	36,3 (24,5-47,9)	
Երբեմն	221	28,1 (19,4-38,7)	28	14,6 (7,9-25,4)	143	84,5 (75,8-90,5)	50	34,4 (21,8-47,1)	
Երբեք	120	32,6 (23,0-43,8)	43	37,1 (23,7-52,8)	34	15,5 (9,5-24,2)	43	29,3 (19,4-39,2)	
Մշտական զուգընկերոջ պահպանակ չօգտագործելու պատճառները									
ՀՀ-ում									
Շատ թանկ է	0	--	0	--	0	--	0	--	
Ամաչում է գնել	3	0,2 (0,0-0,7)	0	--	0	--	2	2,0 (0,0-4,6)	

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Դժվար է օգտագործել	2	0,1 (0,0-0,6)	0	--	0	--	2	1,1 (0,0-3,3)
Այնքան էլ հասանելի չէ	4	0,1 (0-0,3)	2	1,1 (0,0-3,2)	0	--	2	0,9 (0,0-1,8)
Նվազեցնում է հաճույքը	198	52,2 (33,3-68,1)	102	52,7 (31,5-73,0)	116	74,8 (63,8-83,4)	23	12,1 (5,3-18,9)
Ամաչում է զուգընկերոջը խընդրել օգտագործել այն	0	--	0	--	0	--	0	--
Վստահում է զուգընկերոջը	368	69,2 (48,0-84,4)	115	68,6 (42,2-86,8)	122	74,8 (64,7-82,8)	131	77,0 (68,0-85,9)
Զգիտի պահպանակի օգտագործման արդյունավետության մասին	8	0,4 (0,1-1,1)	0	--	4	1,2 (0,3-4,9)	4	2,9 (0,0-6,0)
Օգտագործում է հիիության կանխարգելման համար	81	7,5 (4,3-12,6)	7	1,0 (0,1-7,4)	72	48,1 (35,8-60,6)	2	0,7 (0,0-1,9)
Արդերկրում								
Շատ թանկ է	0	--	0	--	0	--	0	--
Ամաչում է գնել	1	0,1 (0-0,6)	0	--	0	--	2	2,0 (0,0-4,6)
Դժվար է օգտագործել	3	0,1 (0-0,6)	0	--	0	--	3	3,4 (0,2-6,7)
Այնքան էլ հասանելի չէ	5	0,1 (0-0,3)	0	--	0	--	2	1,5 (1,1-1,9)
Նվազեցնում է հաճույքը	163	50,8 (33,3-68,1)	22	48,8 (27,6-70,4)	119	73,3 (62,1-82,2)	22	21,9 (8,0-35,7)
Ամաչում է զուգընկերոջը խընդրել օգտագործել այն	1	0,1 (0-0,6)	1	5,5 (0,7-31,2)	0	--	0	--
Վստահում է զուգընկերոջը	209	61,8 (42,1-78,2)	39	61,5 (37,2-81,2)	117	65,1 (51,0-76,9)	53	57,4 (42,7-72,1)
Զգիտի պահպանակի օգտագործման արդյունավետության մասին	11	0,4 (0,2-1,2)	1	0,5 (0,0-1,9)	4	1,2 (0,3-4,9)	6	7,0 (0,0-14,3)

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Օգտագործում է հղիության կանխարգելման համար	91	8,8 (5,3-14,4)	4	1,0 (0,1-7,4)	86	57,7 (46,0-68,7)	1	1,0 (0,6-1,4)

[^] Չուզընկեր, որի հետ եղել են սեռական հարաբերություններ նվազագույնը երեք ամիս վերջին տարվա ընթացքում

8.4. ՍԵՌԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ ՊԱՏԱՀԱԿԱՆ ԶՈՒԳԸՆԿԵՐՆԵՐԻ ՀԵՏ

Վերջին տարվա ընթացքում քաղաքաբնակ միգրանտների 29%-ն է ունեցել սեռական հարաբերություններ պատահական զուգընկերոջ հետ Հայաստանում, մինչդեռ 71%-ը սեռական հարաբերություններ է ունեցել պատահական զուգընկերոջ հետ արտերկրում (աղյուսակ 9): Քաղաքաբնակ միգրանտների մոտ 50%-ն ունեցել է 2 և ավելի պատահական զուգընկեր Հայաստանում (միջինը՝ 3,8, մեդիանա՝ 2, սահմաններ՝ 1-30), իսկ 60%-ը և ավելին՝ 2 և ավելի պատահական զուգընկեր արտերկրում (միջինը՝ 5,1, մեդիանա՝ 3, սահմաններ՝ 1-180): Բոլոր պատահական զուգընկերների հետ վերջին տարվա ընթացքում սեռական հարաբերությունների միջին թիվը կազմել է 11,5 (մեդիանա՝ 5, սահմաններ՝ 1-200) Հայաստանում և 16,3 (մեդիանա՝ 7, սահմաններ՝ 1-210) արտերկրում: Բոլոր պատահական զուգընկերների հետ պահպանակների օգտագործումը կազմել է միջինը 7,1 (մեդիանա՝ 3, սահմաններ՝ 0-200) Հայաստանում և 11,4 (մեդիանա՝ 5, սահմաններ՝ 0-200) արտերկրում: Միգրանտների մեծամասնությունը Երևանում և Վանաձորում նշել է, որ օգտագործել է պահպանակ Հայաստանում պատահական զուգընկերոջ հետ վերջին հարաբերության ժամանակ, մինչդեռ Գյումրիում միայն 27%-ն է օգտագործել պահպանակ: Արտերկրում պատահական զուգընկերոջ հետ վերջին հարաբերության ժամանակ պահպանակ օգտագործել է Երևանի միգրանտների 85%-ը, մինչդեռ Գյումրիում՝ միայն 27%-ը, Վանաձորում՝ 38%-ը: Այնուհանդերձ Գյումրիում պատահական զուգընկերոջ հետ պահպանակ մշտապես օգտագործում է հարցման ենթարկվածների մոտ 15%-ը, Վանաձորում՝ մոտ 50%-ը: Որպես Հայաստանում պատահական զուգընկերոջ հետ մշտապես պահպանակ չօգտագործելու պատճառ միգրանտների 41%-ը նշել է հաճույքի նվազեցումը, 33%-ը՝ զուգընկերոջ հանդեպ վստահությունը, իսկ արտերկրում այդ պատճառների թվում են հաճույքի նվազեցումը՝ 41%, ամաչում է խնդրել զուգընկերոջը օգտագործել՝ 33%:

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 5. ՍԵՌԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ ՊԱՏԱՀԱԿԱՆ ԶՈՒԳԸՆԿԵՐՆԵՐԻ՝ ՀԵՏ ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐՎԱ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր		
	N = 900		N=300		N=300		N=300		
	n	% (95% վՄ)	n	% (95% վՄ)	n	% (95% վՄ)	n	% (95% վՄ)	
Սեռական հարաբերություն պատահական զուգընկերոջ հետ									
ՀՀ-ում	218	29,2 (23,1-35,7)	97	29,1 (23,0-36,2)	7	2,9 (1,3-6,3)	114	33,2 (25,0-41,3)	
Արտերկրում	449	70,9 (64,2-76,8)	162	49,2 (41,7-56,7)	77	29,4 (22,9-36,9)	210	62,8 (54,7-70,9)	
Պատահական զուգընկերների թիվը									
ՀՀ-ում	1	60	44,6 (32,1-57,8)	30	42,5 (28,7-57,5)	5	51,2 (5,2-95,3)	25	24,7 (14,2-35,2)
	2-4	108	37,2 (26,2-49,8)	42	38,5 (25,7-53,0)	2	48,8 (4,7-94,8)	64	58,6 (47,1-70,2)
	5+	53	18,1 (11,3-27,9)	25	19,0 (11,3-30,3)	0	--	28	16,7 (8,6-24,7)
Արտերկրում	1	102	37,4 (21,4-56,7)	30	27,3 (15,6-43,3)	33	42,1 (3,6-93,3)	39	18,6 (11,1-26,1)
	2-4	214	57,4 (37,9-74,8)	80	46,1 (32,3-60,5)	37	57,9 (6,7-96,3)	97	49,9 (40,5-59,1)
	5+	137	5,2 (1,6-15,3)	52	26,6 (16,9-39,2)	0	--	78	31,5 (22,1-41,0)
Բոլոր պատահական զուգընկերների հետ սեռական հարաբերությունների միջին թիվը, մեդիանան, սահմանները									
ՀՀ-ում	11,4, 5 (1-200)		6,3, 3 (1-112)		5,1, 5, (1-10)		14,1, 6 (1-200)		
Արտերկրում	16,3, 7 (1-210)		10,7, 7 (1-210)		16,5, 5, (1-120)		17,6, 3 (1-200)		
Բոլոր պատահական զուգընկերների հետ սեռական հարաբերությունների ժամանակ պահպանակների օգտագործման միջին թիվը, մեդիանան, սահմանները									
ՀՀ-ում	7,1, 5,3 (0-200)		5,12, 3 (1-78)		1,2, 2 (0-2)		7,4, 3 (0-200)		
Արտերկրում	11,4, 5 (0-200)		10,7, 6 (1-200)		5,4, 2 (0-40)		11,5, 5 (0-170)		
Պատահական զուգընկերոջ հետ վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ պահպանակի օգտագործումը									
ՀՀ-ում	170	78,3 (65,8-87,2)	76	79,0 (68,5-89,2)	4	27,1 (1,9-87,6)	90	61,6 (50,0-73,0)	
Արտերկրում	328	83,5 (75,3-89,3)	130	85,0 (74,1-92,3)	33	27,1 (1,9-87,6)	42	38,4 (26,9-50,0)	
Պահպանակի օգտագործման հաճախականությունը պատահական զուգընկերների հետ									
ՀՀ-ում									
Միշտ	128	68,3 (55,4-78,8)	67	75,9 (62,4-85,7)	1	15,3 (0,0-44,7)	60	48,1 (35,0-61,2)	
Երբեմն	54	14,3 (8,0-21,2)	12	9,7 (4,3-20,8)	6	84,7 (55,3-100)	36	32,4 (21,0-43,7)	
Երբեք	36	17,4 (9,3-30,0)	17	14,3 (7,3-26,2)	0	--	19	19,5 (10,5-28,6)	
Արտերկրում									
Միշտ	223	76,1 (67,2-83,2)	115	76,5 (61,6-86,8)	4	5,0 (0, 9,9)	104	42,8 (33,6-51,5)	
Երբեմն	153	13,5 (8,3-21,1)	22	12,0 (4,8-26,8)	69	90,4 (84,5-96,5)	62	38,2 (28,5-48,4)	
Երբեք	62	10,4 (5,9-17,7)	19	11,5 (5,2-23,2)	4	4,6 (1,0-8,1)	39	19,0 (11,8-26,2)	
Պատահական զուգընկերոջ հետ սեռական հարաբերությունների ժամանակ պահպանակ չօգտագործելու պատճառները									
ՀՀ-ում									
Շատ թանկ է	0	--	0	--	0	--	0	--	
Ամաչում է գնել	2	0,3 (0-2,3)	0	--	0	--	2	1,3 (0,0-4,0)	

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Դժվար է օգտագործել	1	0,1 (0-0,1)	0	--	0	--	1	0,1 (0,0-0,1)
Այնքան էլ հասանելի չէ	2	0,1 (0-1,1)	1	2,3 (2,3-2,3)	0	--	1	0,5 (0,4-0,7)
Նվազեցնում է հաճույքը	23	41,3 (17,2-70,5)	9	42,7 (15,7-74,9)	6	10,2 (3,2-17,4)	8	7,7 (1,4-14,0)
Ամաչում է խնդրել զուգընկերոջը օգտագործել այն	22	27,3 (9,2-58,3)	9	27,3 (7,7-62,8)	2	11,1 (0,2-89,7)	11	6,7 (2,1-11,2)
Վստահում է զուգընկերոջը	30	33,0 (12,1-63,7)	13	34,1 (11,0-68,5)	1	25,7 (0,4-96,4)	16	12,9 (4,2-21,7)
Զգիտի պահպանակի օգտագործման արդյունավետության մասին	10	2,0 (0,7-6,4)	1	0,6 (0,6-0,6)	1	37,6 (0,8-97,8)	8	9,0 (2,5-15,6)
Օգտագործում է հիիության կանխարգելման համար	3	1,1 (0,3-2,0)	0	--	3	36,8 (1,2-96,5)	0	--
Արդերկրում								
Շատ թանկ է	0	--	0	--	0	--	0	--
Ամաչում է գնել	3	0,3 (0-2,3)	0	--	1	1,1 (0-3,9)	2	1,9 (0,0-0,1)
Դժվար է օգտագործել	2	0,1 (0-0,1)	1	0,4 (0,0-3,7)	0	--	1	0,1 (0,0-0,1)
Այնքան էլ հասանելի չէ	18	0,1 (0-1,1)	2	13,7 (13,7-13,7)	14	19,0 (8,1-29,9)	2	1,2 (0,0-3,4)
Նվազեցնում է հաճույքը	80	41,3 (17,2-70,5)	12	42,7 (15,7-74,9)	51	74,9 (64,4-85,7)	17	12,9 (2,3-23,4)
Ամաչում է խնդրել զուգընկերոջը օգտագործել այն	35	27,3 (9,2-58,3)	12	42,7 (7,7-62,8)	4	11,1 (0,2-89,9)	19	14,6 (5,6-23,3)
Վստահում է զուգընկերոջը	37	26,3 (8,1-58,9)	7	27,3 (7,3-64,0)	3	25,7 (0,4-96,4)	27	30,6 (16,6-44,8)
Զգիտի պահպանակի օգտագործման արդյունավետության մասին	14	1,5 (0,4-5,8)	1	1,1 (1,1-1,1)	5	37,5 (0,8-97,8)	8	9,0 (2,5-15,6)
Օգտագործում է հիիության կանխարգելման համար	18	1,1 (0,3-4,0)	0	--	13	36,8 (1,2-96,5)	5	3,3 (0,0-7,3)

^ Զուգընկեր, որը հարցվածի կինը չէ՝ անկախ նրանից քաղաքացիական, թե գրանցված ամուսնություն է:

8.5. ՍԵՌԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ ԿՈՄԵՐՑԻՈՆ ԶՈՒԳԸՆԿԵՐՈՋ ՀԵՏ

Քաղաքաբնակ միգրանտների 12%-ը վերջին տարվա ընթացքում սեռական հարաբերություն է ունեցել կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ Հայաստանում (աղյուսակ 10), իսկ 13%-ը՝ արտերկրում: Հարցման ենթարկվածների 11%-ը Երևանում, 12%-ը Գյումրիում և 18%-ը Վանաձորում նշել են, որ սեռական հարաբերություն են ունեցել կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ Հայաստանում, համապատասխանաբար 12%, 27% և 16%-ը սեռական հարաբերություն են ունեցել կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ արտերկրում: Հարցման ենթարկվածների 57%-ն ունեցել է 2-4 կոմերցիոն զուգընկեր (միջինը՝ 3,2, մեդիանա՝ 2, սահմաններ՝ 1-30) Հայաստանում և 69%-ը՝ արտերկրում (միջինը՝ 3,4, մեդիանա՝ 2, սահմաններ՝ 1-40): Միգրանտների մեծամասնությունը Երևանում (84%) և Գյումրիում (71%) ունեցել է 2-4 կոմերցիոն զուգընկեր Հայաստանում: Վանաձորում միգրանտների 44%-ը Հայաստանում ունեցել է մեկ կոմերցիոն զուգընկեր: Արտերկրում քաղաքաբնակ միգրանտների 69%-ն ունեցել է 2-4 կոմերցիոն զուգընկեր: Համապատասխանաբար 67%-ը Երևանում, 48%-ը Գյումրիում և 44%-ը Վանաձորում ունեցել են 2-4 կոմերցիոն զուգընկեր արտերկրում: Վերջին տարվա ընթացքում մեկ կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ սեռական հարաբերությունների միջին թիվը կազմել է 5,4 (մեդիանա՝ 2, սահմաններ՝ 1-100) Հայաստանում և 5,1 (մեդիանա՝ 2, սահմաններ՝ 1-100)՝ արտերկրում: Վերջին տարվա ընթացքում բոլոր կոմերցիոն զուգընկերների հետ պահպանակների օգտագործման միջին թիվը կազմել է 5 (մեդիանա՝ 2, սահմաններ՝ 1-100) Հայաստանում և 4,9 (մեդիանա՝ 2, սահմաններ՝ 1-100)՝ արտերկրում:

Վերջին տարվա ընթացքում Հայաստանում կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ պահպանակ օգտագործել է հարցվածների 73%-ը, արտերկրում՝ 72%-ը: Համապատասխանաբար 98%-ը Երևանում և 96%-ը Վանաձորում նշել են կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ պահպանակ օգտագործելու մասին, մինչդեռ Գյումրիում այդ մասին նշել է ընդամենը 55%-ը: Հայաստանում կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ սեռական հարաբերության ժամանակ մշտապես պահպանակ օգտագործել է հարցվածների 95%-ը, ընդ որում Երևանի միգրանտների՝ 98%-ը, Վանաձորի միգրանտների՝ 95%-ը, և Գյումրիի միգրանտների՝ ընդամենը 28%-ը: Արտերկրում կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ սեռական հարաբերության ժամանակ մշտապես պահպանակ օգտագործել է հարցվածների 90%-ը, ընդ որում Երևանի միգրանտների՝ 97%-ը, Վանաձորի միգրանտների՝ 88%-ը, և Գյումրիի միգրանտների՝ ընդամենը 34%-ը:

Պահպանակ չօգտագործելու հիմնական պատճառն է՝ Հայաստանում, և՛ արտերկրում նշվել է հաճույքի նվազեցումը (91%):

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 6. ՍԵՌԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ ԿՈՄԵՐՑԻՈՆ ԶՈՒԳԸՆԿԵՐՆԵՐԻ՝ ՀԵՏ ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐՎԱ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

		ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
		N = 900		N=300		N=300		N=300	
		n	% (95% վս)	n	% (95% վս)	n	% (95% վս)	n	% (95% վս)
Սեռական հարաբերություն կոմերցիոն զուգընկերների հետ									
ՀՀ-ում		121	12,0 (8,1-17,3)	37	11,4 (7,5-17,1)	38	12,4 (9,2-15,6)	46	17,9 (11,3-24,5)
Արտերկրում		159	12,6 (8,7-18,0)	37	11,7 (7,6-17,6)	77	27,1 (21,1-33,2)	45	15,9 (9,8-21,9)
Կոմերցիոն զուգընկերների թիվը									
ՀՀ-ում	1	41	37,4 (21,4-56,7)	17	14,3 (3,2-45,9)	9	16,6 (4,5-45,4)	15	44,4 (22,6-66,4)
	2-4	59	57,4 (37,9-74,8)	14	83,9 (53,3-96,0)	26	71,2 (42,2-89,3)	19	38,7 (20,0-57,3)
	5+	17	5,2 (1,6-15,4)	4	1,7 (3,0-9,5)	3	12,2 (2,5-42,7)	10	16,9 (2,0-31,7)
Արտերկրում	1	50	21,9 (11,8-37,0)	11	23,2 (5,7-59,4)	27	37,5 (23,7-51,2)	12	39,1 (14,9-64,1)
	2-4	76	69,1 (52,7-81,8)	19	67,4 (32,7-89,8)	39	48,4 (33,3-63,7)	19	43,7 (20,7-66,4)
	5+	27	8,9 (0-0,7)	7	9,4 (2,0-35,0)	10	14,0 (6,0-21,9)	12	17,1 (6,7-27,0)
Բոլոր կոմերցիոն զուգընկերների հետ սեռական հարաբերությունների միջին թիվը, մեդիանան, սահմանները									
ՀՀ-ում		5,4, 2 (1-100)		4,4, 3 (1-50)		3,6, 2,5, (1-10)		7,0, 2,0 (1-100)	
Արտերկրում		5,1, 2 (1-100)		4,9, 2 (1-20)		3,0, 2, (1-15)		9,1, 2,5 (1-100)	
Բոլոր կոմերցիոն զուգընկերների հետ սեռական հարաբերությունների ժամանակ պահպանակների օգտագործման միջին թիվը, մեդիանան, սահմանները									
ՀՀ-ում		5,0, 2 (0-100)		4,3, 3 (1-50)		2,1, 1,0 (0-10)		5,1, 1 (1-100)	
Արտերկրում		4,9, 2 (1-100)		5,0, 3 (1-20)		1,7, 1,0 (0-10)		7,6, 2 (0-100)	
Կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ պահպանակի օգտագործումը									
ՀՀ-ում		99	73,5 (58,0-89,9)	35	98,2 (98,2-98,2)	21	55,3 (32,2-78)	43	95,8 (94,8-96,8)
Արտերկրում		115	72,1 (58,6-91,2)	34	97,5 (95,3-99,6)	38	48,1 (35,9-60,6)	43	99,0 (98,5-99,5)
Կոմերցիոն զուգընկերների հետ պահպանակի օգտագործման հաճախականությունը									
ՀՀ-ում									
Միշտ		87	95,1 (89,1-97,8)	34	98,1 (98,1-98,1)	12	28,2 (10,4-57,1)	41	95,0 (94,0-96,3)
Երբեմն		27	4,6 (1,9-10,6)	1	1,8 (1,8-1,8)	24	58,8 (31,0, 81,9)	2	2,3 (1,4-3,1)
Երբեք		5	0,4 (0,1-1,1)	0	--	2	12,9 (2,7-44,4)	3	2,6 (1,9-3,2)
Արտերկրում									
Միշտ		99	90,2 (83,6-94,4)	34	97,5 (95,5-99,5)	26	34,5 (22,9-46,1)	39	88,0 (83,5-92,3)
Երբեմն		48	7,3 (4,2-12,4)	1	0,4 (0,4-0,4)	43	60,6 (47,9-73,3)	4	11,0 (6,7-15,4)
Երբեք		7	2,4 (0,7-7,4)	2	2,1 (0,1-4,1)	4	4,9 (0-9,7)	1	1,0 (0,5-1,4)
Կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ մշտապես պահպանակ չօգտագործելու պատճառները									
ՀՀ-ում									
Շատ թանկ է		0	--	0	--	0	--	0	--
Ամաչում է գնել		0	--	0	--	0	--	0	--
Դժվար է օգտագործել		0	--	0	--	0	--	0	--
Այնքան էլ հասանելի չէ		13	10,0 (1,9-39,0)	0	--	13	10,7 (1,8-43,2)	0	--

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% վս)	n	% (95% վս)	n	% (95% վս)	n	% (95% վս)
Նվազեցնում է հաճույքը	19	90,8 (62,7-98,3)	0	--	15	94,1 (57,6-99,5)	3	19,6 (2,2-35,9)
Ամաչում է խնդրել զուգընկերոջը օգտագործել այն	0	--	0	--	0	--	0	--
Վստահում է զուգընկերոջը	2	36,5 (6,7-82,2)	1	100	0	--	1	17,7 (0,0-49,0)
Չգիտի պահպանակի օգտագործման արդյունավետության մասին	4	21,7 (3,7-66,6)	0	--	4	23,4 (3,7-70,9)	0	--
Օգտագործում է հղիության կանխարգելման համար	0	--	0	--	0	--	0	--
Արտերկրում								
Շատ թանկ է	0	--	0	--	0	--	0	--
Ամաչում է գնել	0	--	0	--	0	--	0	--
Դժվար է օգտագործել	0	--	0	--	0	--	0	--
Այնքան էլ հասանելի չէ	13	9,9 (1,9-39,0)	1	17,1 (0,0-42,7)	18	10,7 (1,8-43,2)	0	--
Նվազեցնում է հաճույքը	19	90,8 (62,7-98,3)	1	48,8 (0,0-100,0)	33	94,1 (57,6-99,5)	4	59,0 (10,1-100)
Ամաչում է խնդրել զուգընկերոջը օգտագործել այն	0	--	0	--	0	--	0	--
Վստահում է զուգընկերոջը	2	8,2 (0-6,1)	0	--	0	--	1	26,9 (0,0-73,7)
Չգիտի պահպանակի օգտագործման արդյունավետության մասին	4	21,7 (3,7-66,6)	1	34,1 (0,0-89,6)	4	23,4 (3,7-70,9)	0	--
Օգտագործում է հղիության կանխարգելման համար	0	--	0	--	0	--	1	44,5 (3,3-86,1)

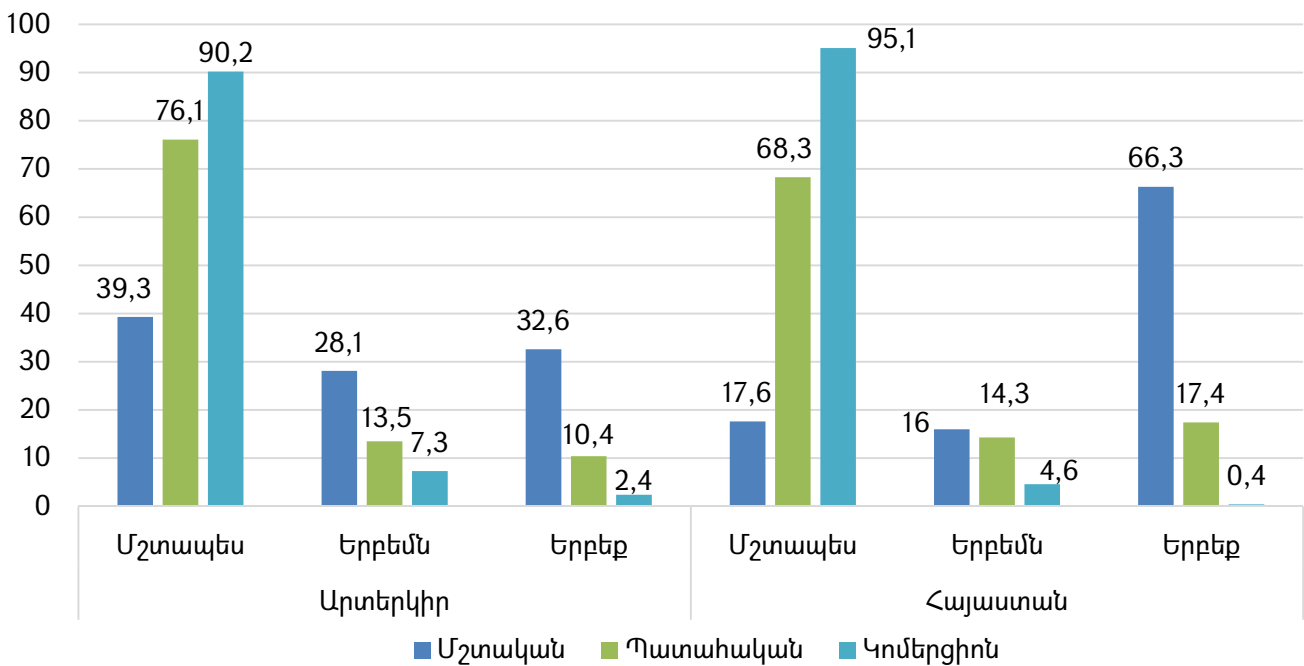
^ Չուզընկեր, որին մասնակիցը վճարել է սեռական հարաբերության համար:

8.6. ՊԱՀՊԱՆԱԿԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ՏԱՐՔԵՐ ԶՈՒԳԸՆԿԵՐՆԵՐԻ ՀԵՏ

Պահպանակների օգտագործումը տարբեր է՝ ըստ զուգընկերների տեսակի և գտնվելու վայրի (գծապատկեր 5): Հայաստանում մշտական զուգընկերոջ հետ մշտապես պահպանակ է օգտագործել հարցվածների 39%-ը, իսկ արտերկրում՝ միայն 18%-ը: Հայաստանում պատահական զուգընկերոջ հետ մշտապես պահպանակ է օգտագործել հարցվածների 76%-ը, իսկ արտերկրում՝ 68%-ը: Հայաստանում և արտերկրում կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ մշտապես պահպանակ է օգտագործել հարցվածների 90%-ը և ավելին:

Գծապատկեր 5. Վերջին տարվա ընթացքում պահպանակի օգտագործման հաճախականությունը տարբեր զուգընկերների հետ Հայաստանում և արտերկրում

8.7. ՍԵՌԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ ԱՐԱԿԱՆ ՍԵՌԻ ԶՈՒԳԸՆԿԵՐՆԵՐԻ ՀԵՏ

Միայն մեկ մասնակից է (0,1%) ունեցել անալ սեռական հարաբերություն տղամարդու հետ Հայաստանում, և 5 մասնակից (0,2%)՝ արտերկրում: Բոլորն էլ եղել են Գյումրիից (Հայաստանում՝ 0,5%, արտերկրում՝ 1,7%): Տղամարդու հետ վերջին անալ սեռական հարաբերության ժամանակ ոչ ոք պահպանակ չի օգտագործվել:

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 7. ՍԵՌԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ ԱՐԱԿԱՆ ՍԵՌԻ ԶՈՒԳԸՆԿԵՐՆԵՐԻ ՀԵՏ ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐՎԱ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Անալ սեռական հարաբերություն արական սեռի զուգընկերների հետ								
ՀՀ-ում	1	0,1 (0-0,3)	0	--	1	0,5 (0-1,3)	0	--
Արտերկրում	5	0,2 (0-0,4)	0	--	5	1,7 (0,3-3,0)	0	--
Արական սեռի զուգընկերոջ հետ վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ պահպանակի օգտագործումը								
ՀՀ-ում	0	--	0	--	0	--	0	--
Արտերկրում	0	--	0	--	0	--	0	--

8.8. ԹՄՐԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒՄԸ

Երբևէ թմրամիջոցներ գործածել է քաղաքաբնակ միգրանտների 32%-ը (աղյուսակ 11), որոնց մեծամասնությունը եղել է Երևանից (34%): Արտերկրում թմրամիջոցների գործածումը կազմել է մինչև 10%: Երբևէ թմրամիջոցներ գործածածների կեսից ավելին՝ 52%-ը, Հայաստանում առաջին անգամ թմրամիջոց գործածել է 20 և ավելի բարձր տարիքում (միջին տարիքը՝ 21, մեդիանա՝ 20, սահմաններ՝ 13-44), իսկ արտերկրում՝ 80%-ից ավելին առաջին անգամ թմրամիջոց գործածել է 20 և ավելի բարձր տարիքում (միջին տարիքը՝ 23, մեդիանա՝ 21, սահմաններ՝ 16-49): Երբևէ թմրամիջոցներ գործածած միգրանտների միայն 4,5%-ն է օգտագործել թմրամիջոցներ ներարկային ճանապարհով Հայաստանում, ընդ որում նրանց մեծ մասը եղել է Վանաձորից: Հարցվածներից ընդամենը 2-ն են օգտագործել թմրամիջոցներ ներարկային ճանապարհով արտերկրում: Վերջին վեց ամիսներին ներարկային ճանապարհով թմրամիջոցներ օգտագործած միգրանտներից երկուսն են օգտագործել միանվագ ներարկիչներ Հայաստանում և մեկը՝ արտերկրում: Հայաստանում թմրամիջոցների համատեղ օգտագործման և ուրիշի կողմից պատրաստված թմրամիջոցների գործածման մասին նշել է մեկը, իսկ արտերկրում՝ ոչ ոք:

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 8. ԹՄՐԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒՄԸ ՔԱՂԱՔԱԲՆԱԿ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Երբևէ գործածել են թմրամիջոցներ								
ՀՀ-ում	130	31,9 (25,6-39,1)	88	33,8 (26,9-41,5)	17	6,1 (3,1-9,1)	25	5,2 (2,3-8,0)
Արտերկրում	63	8,1 (5,0-12,9)	26	8,1 (4,8-13,4)	20	8,2 (4,9-11,4)	17	3,3 (1,5-5,1)
Տարիքն առաջին անգամ թմրամիջոց գործածելիս (միջին թիվը, մեդիանա, սահմաններ)								
ՀՀ-ում	20,6, 20 (13-44)		20,4, 20 (13-44)		20,2, 20 (17-25)		21,1, 20 (15-30)	
Արտերկրում	22,9, 21 (16-49)		24,5, 24 (16-49)		20,1, 20 (17-25)		22,9, 21,5 (17-35)	
Երբևէ ներարկել են թմրամիջոցներ								
ՀՀ-ում	7	4,5 (1,6-12,2)	4	2,5 (0,5-10,9)	2	8,7 (8,3-9,1)	1	10,7 (0,9-20,8)
Արտերկրում	2	0,7 (0,1-4,6)	1	0,7 (0,1-5,1)	1	3,5 (0-8,6)	0	--
Վերջին անգամ թմրամիջոց ներարկելիս օգտագործել են ստերիլ ասեղ և ներարկիչ								
ՀՀ-ում	3	99,6 (68,2-99,9)	0	--	0	--	0	--
Արտերկրում	1	50^^	0	--	0	--	0	--
Օգտագործում են միանվագ ներարկիչներ թմրամիջոցներ ներարկելիս								
ՀՀ-ում	2	1,7 (0,2-14,7)	0	--	1	52,8 (0-100)	1	32,7 (0,0-95,8)
Արտերկրում	1	4,5 (0-88,1)	0	--	1	100	0	--
Վերջին մեկ ամսվա ընթացքում համատեղ օգտվել են թմրամիջոցների ներարկման պարագաներից (ասեղներ, ներարկիչներ, թմրամիջոցների պատրաստման և պահման միջոցներ, ֆիլտրեր)								
ՀՀ-ում	1	3,7 (0-86,7)	0	--	1	100	0	--
Արտերկրում	0	--	0	--	1	100	0	--
Երբևէ օգտագործել են ուրիշների կողմից պատրաստված թմրամիջոցներ								
ՀՀ-ում	1	2,5 (0-80,7)	0	--	0	--	0	--
Արտերկրում	0	--	0	--	0	--	0	--
Վերջին մեկ ամսվա ընթացքում օգտագործել են ոչ ստերիլ պարագաներ (ասեղներ, ներարկիչներ, թմրամիջոցների պատրաստման և պահման միջոցներ, ֆիլտրեր)								
ՀՀ-ում	1	3,7 (0-86,7)	0	--	1	100	0	--
Արտերկրում	3	75^^	0	--	1	100	0	--
Վերջին անգամ թմրամիջոց ներարկելիս օգտագործել են ստերիլ ասեղ և ներարկիչ								
ՀՀ-ում	1	92,3^^	0	--	0	--	0	--
Արտերկրում	1	92,3^^	0	--	0	--	0	--

8.9. ՄԻԱՎ-Ի ԵՎ ՍԵՌԱՎԱՐԱԿՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ, ՎԱՐԱԿՄԱՆ ՎՏԱՆԳԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԵՎ ՊԱՀՊԱՆԱԿՆԵՐԻ ՀԱՍԱՆԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ

Արտերկրում ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտվելու վայրերի մասին իմացող քաղաքաբնակ միգրանտների թիվը զգալիորեն ցածր է Հայաստանում դրանց մասին իմացողների համեմատ (աղյուսակ 13): ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտության վայրերի մասին ամենաշատը տեղեկացված էին Գյումրիի միգրանտները (Հայաստանում՝ 59%, արտերկրում՝ 39%): Երբևէ ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտված միգրանտների թիվը բավականին ցածր է և կազմել է Հայաստանում 10%, արտերկրում՝ 8%: ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտություն անցած միգրանտների թիվն ամենաբարձրն է եղել Գյումրիում. Հայաստանում՝ 40%, արտերկրում՝ 30%: Բավականին ցածր է վերջին տարվա ընթացքում ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտվածների թիվը: Հայաստանում վերջին տարվա ընթացքում ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտություն անցել և դրա արդյունքի մասին իմացել է 2,6%-ը, իսկ արտերկրում՝ 2,9%-ը:

Սեռական օրգանների/անալ շրջանի բորբոքումներ, անսովոր արտադրություն և/կամ գորտնուկներ ունեցողների թիվը եղել է ցածր և՛ Հայաստանում, և՛ արտերկրում. նրանց թիվը համեմատաբար բարձր է եղել Գյումրիի միգրանտների շրջանում (մոտ 22%): Ցածր է եղել նաև վերջին 12 ամիսների ընթացքում որևէ սեռավարակի ախտորոշում ստացած միգրանտների թիվը: Թե՛ Հայաստանում, թե՛ արտերկրում ցածր է եղել վերջին 12 ամիսների ընթացքում պահպանակներ ստացած միգրանտների մասնաբաժինը, ընդ որում Գյումրիում որևէ մեկը պահպանակ չի ստացել: Բոլոր քաղաքաբնակ միգրանտների մինչև 45%-ը գիտեր, որ հնարավոր է իջեցնել ՄԻԱՎ-ով վարակվելու վտանգը՝ օգտագործելով պահպանակներ, խուսափելով բազմաթիվ սեռական կապերից և սեռական հարաբերություններ ունենալով միայն հավատարիմ զուգընկերոջ հետ:

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 9. ՄԻԱՎ-Ի ԵՎ ՍԵՌԱՎԱՐԱԿՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ, ՎԱՐԱԿՄԱՆ ՎՏԱՆԳԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Գիտի՞ որտեղ կարելի է հետազոտվել ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ								
ՀՀ-ում	393	43,8 (37,0-99,7)	133	43,2 (35,7-51,0)	176	58,6 (53,1-64,0)	84	27,6 (21,0-34,2)
Արտերկրում	199	11,4 (7,8-16,2)	33	9,6 (5,9-15,2)	116	39,5 (33,8-45,2)	50	16,7 (11,2-22,3)
Երբևէ հետազոտվել է ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ								
ՀՀ-ում	177	10,0 (6,9-14,4)	29	9,0 (4,9-13,2)	125	40,5 (35,6-45,5)	23	10,0 (4,7-15,4)
Արտերկրում	138	8,2 (5,1-12,2)	20	7,4 (3,1-11,6)	90	30,4 (24,9-35,8)	28	9,9 (4,9-14,8)

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Հետազոտվել է ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ վերջին 12 ամիսների ընթացքում								
ՀՀ-ում	31	3,3 (1,6-6,4)	9	3,2 (9,8-5,4)	15	3,6 (1,8-5,4)	7	2,8 (0,0-6,1)
Արտերկրում	38	2,8 (1,2-6,5)	7	2,6 (1,8-5,0)	16	4,8 (2,4-7,4)	15	4,5 (1,2-7,8)
Վերջին 12 ամիսների ընթացքում անցել է ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտություն և ստացել հետազոտության պատասխանը (բոլոր մասնակիցների շրջանում)								
ՀՀ-ում	28	2,6 (1,2-5,3)	6	2,4 (0,3-4,5)	15	3,6 (1,8-5,5)	7	4,0 (0,4-7,4)
Արտերկրում	37	2,9 (1,3-6,6)	7	2,7 (0,1-5,1)	15	4,6 (2,1-7,2)	15	6,1 (2,6-9,5)
Ստացել է խորհրդատվություն վերջին 12 ամիսների ընթացքում ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտվելիս								
ՀՀ-ում	24	97,3 (84,8-99,6)	6	95,2 (30,5-100)	15	100	3	5,1 (3,5-6,3)
Արտերկրում	24	99,4 (93,9-99,6)	3	95,2 (30,5-100)	13	73,7 (43,1-100)	8	35,1 (10,8-59,2)
Ունեցել են սեռական օրգանների/անալ շրջանի բորբոքումներ, անսովոր արտադրություն և/կամ գորտնուկներ վերջին մեկ տարվա ընթացքում								
ՀՀ-ում	102	7,7 (0,1-11,1)	22	5,5 (3,1-9,6)	64	22,0 (17,5-26,5)	16	5,4 (1,8-9,1)
Արտերկրում	84	4,3 (2,4-7,9)	13	3,2 (1,4-7,1)	62	20,9 (16,7-25,1)	9	2,1 (0,4-3,8)
Վերջին 12 ամիսների ընթացքում ունեցել է ախտորոշված որևէ սեռավարակ								
ՀՀ-ում	44	3,1 (1,7-5,8)	9	2,7 (1,2-5,7)	27	8,7 (5,7-11,7)	8	5,0 (0,8-9,2)
Արտերկրում	33	1,9 (0,8-4,2)	6	1,6 (0,6-4,3)	20	6,4 (3,9-8,8)	7	3,2 (0,0-6,6)
Ստացել է պահպանակներ վերջին 12 ամիսների ընթացքում աութօրիչ աշխատողների կողմից կամ ՀԿ-ում								
ՀՀ-ում	5	1,3 (0,4-3,8)	4	0,9 (0,2-3,2)	0	--	1	0,1 (0,0-0,5)
Արտերկրում	5	1,5 (0,4-5,4)	4	1,6 (0,4-5,9)	0	--	1	0,2 (0,0-0,5)
Սեռավարակներից պաշտպանվելու մեթոդներ								
Օգտագործում է պահպանակ	422	44,3 (37,4-51,3)	135	43,8 (36,5-51,4)	172	59,2 (53,6-46,4)	115	35,8 (28,4-43,2)
Չի ունենում սեռական հարաբերություններ	120	21,6 (16,3-28,0)	69	22,5 (16,9-29,4)	5	2,2 (0,1, 4,4)	46	18,6 (11,5-25,6)
Սեռական հարաբերություններ է ունենում միայն վստահելի զուգընկերների հետ	284	34,2 (27,8-41,2)	108	34,2 (27,4-41,7)	126	40,6 (33,6-47,6)	50	16,8 (10,6-23,0)
Ունի միայն մշտական զուգընկերներ	133	21,9 (16,6-28,3)	69	22,5 (16,4-28,7)	14	7,4 (3,3-11,4)	50	17,6 (12,0-23,3)

8.10. ՄԻԱՎ ՎԱՐԱՎԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԸ

Համարյա բոլոր քաղաքաբնակ միգրանտները Երևանում, Վանաձորում և բոլորը Գյումրիում լսել էին ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մասին (աղյուսակ 14): Սակայն մեծամասնությունը բացառում էր իր՝ ՄԻԱՎ-ով վարակվելու հնարավորությունը: Որպես ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մասին տեղեկատվության աղբյուր՝ քաղաքաբնակ միգրանտների մոտ երեք քառորդը նշել է զանգվածային լրատվամիջոցները, մինչդեռ Գյումրիում միգրանտների 72%-ի համար ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մասին տեղեկատվության հիմնական աղբյուրը եղել են ընկերները: Քաղաքաբնակ միգրանտների մինչև 10%-ը որպես ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մասին տեղեկատվության աղբյուր նշել է սոցիալական/առողջապահական աշխատողներին: ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ քաղաքաբնակ միգրանտների գիտելիքները ամբողջական չեն: Թեև մեծ մասը գիտեր, որ հնարավոր է նվազեցնել ՄԻԱՎ-ով վարակվելու վտանգը՝ ունենալով սեռական հարաբերություններ մեկ չվարակված հավատարիմ զուգընկերոջ հետ, օգտագործելով պահպանակներ, և որ առողջ տեսք ունեցող մարդը կարող է լինել ՄԻԱՎ-ով վարակված, այնուհանդերձ նրանց մի որոշ մասը թյուրիմացաբար կարծում էր, որ հնարավոր է ՄԻԱՎ-ով վարակվել մոծակի կծելու միջոցով, ՄԻԱՎ-ով ապրող մարդու հետ համատեղ սնունդ ընդունելիս, նրան ձեռքով բարևելիս: ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ քաղաքաբնակ միգրանտների գիտելիքների գնահատման ցուցանիշը կազմել է 39%: Գյումրիում քաղաքաբնակ միգրանտները ունեին գիտելիքների գնահատման ամենաբարձր ցուցանիշը (56%):

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 10. ՄԻԱՎ ՎԱՐԱՎԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԸ

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Երբևէ լսել է ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մասին								
Այո	891	99,5 (96,4-99,9)	291	98,6 (95,8-99,5)	300	100	299	99,8 (99,6-100)
ՄԻԱՎ-ով վարակվելու վտանգի ինքնագնահատումը								
Բարձր	33	2,9 (1,2-6,8)	7	2,7 (0,4-13,9)	3	1,2 (0-2,7)	23	6,4 (3,3-9,5)
Միջին	253	21,7 (16,7-27,6)	66	31,1 (19,1-46,3)	96	34,5 (28,5-40,4)	91	30,2 (22,6-37,7)
Վտանգ չկա	589	75,4 (69,1-80,7)	211	66,2 (50,9-78,7)	196	64,3 (58,3-70,3)	182	63,4 (55,6-71,2)
ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մասին գիտելիքի աղբյուրները								
Ընտանիք	93	10,9 (7,4-15,9)	37	10,8 (7,3-15,8)	19	6,2 (3,7-8,6)	37	14,3 (8,4-20,2)
Ընկերներ/հասակակիցներ	425	35,7 (29,1-42,8)	112	33,3 (26,8-40,6)	218	72,2 (67,3-77,5)	95	28,2 (21,3-35,0)
Զանգվածային լրատվամիջոցներ	572	73,1 (66,1-79,1)	223	74,0 (66,8-80,0)	167	54,5 (49,1-59,9)	182	61,1 (53,3-68,9)

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)	n	% (95% ՎՄ)
Դպրոց	69	18,2 (13,1-24,9)	52	20,0 (14,5-27,0)	63	20,3 (15,9-24,6)	54	16,0 (10,1-21,9)
Սոցիալական/առողջապահական աշխատողներ	56	5,8 (3,4-9,8)	21	6,4 (3,7-10,7)	26	9,0 (6,0-11,9)	9	3,8 (0,5-7,0)
Խորհրդատվական ծառայություններ	7	1,2 (0,3-3,7)	3	1,2 (0,4-3,7)	1	0,3 (0-0,7)	3	1,4 (0,0-3,0)
Չի լսել	3	0,5 (0,13,3)	3	0,9 (0,23,4)	0	--	0	--
Հնարավոր է նվազեցնել ՄԻԱՎ-ով վարակման վտանգը՝ ունենալով սեռական հարաբերություններ միայն մեկ չվարակված հավատարիմ զուգընկերոջ հետ								
Ճիշտ (Այո)	707	69,2 (62,1-75,4)	209	68,5 (58,3-72,6)	261	85,0 (80,6-89,4)	237	81,9 (76,0-87,8)
Հնարավոր է նվազեցնել ՄԻԱՎ-ով վարակման վտանգը՝ օգտագործելով պահպանակներ								
Ճիշտ (Այո)	765	77,5 (70,9-82,9)	236	76,8 (69,6-82,7)	268	87,9 (83,3-92,6)	261	88,3 (84,2-92,4)
Հնարավոր է վարակվել ՄԻԱՎ-ով մոծակի կծելու միջոցով								
Ճիշտ (Այո)	172	22,8 (17,8-28,9)	73	22,7 (17,2-29,3)	12	4,4 (1,8-7,0)	87	33,0 (25,1-41,2)
Կարող է արդյոք առողջ տեսք ունեցող մարդը լինել ՄԻԱՎ-ով վարակված								
Ճիշտ (Այո)	609	58,3 (51,2-65,1)	170	57,4 (49,7-64,7)	212	70,0 (63,7-76,3)	227	76,4 (70,7-82,0)
Հնարավոր է վարակվել ՄԻԱՎ վարակով հիվանդի հետ համատեղ սնունդ ընդունելիս								
Ճիշտ (ոչ)	650	63,6 (56,8-70,1)	181	62,7 (55,1-69,8)	268	89,8 (86,4-93,2)	201	63,2 (55,2-71,2)
Հնարավոր է վարակվել ՄԻԱՎ վարակ ունեցող մարդուն ձեռքով բարևելիս								
Ճիշտ (ոչ)	575	57,3 (50,2-64,2)	161	55,6 (47,9-63,1)	259	87,3 (83,8-90,7)	155	51,4 (43,8-59,1)
ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ գիտելիքներ								
	348	38,7 (35,5-41,9)	70	25,0 (17,4-32,5)	185	55,8 (48,4-63,0)	93	29,8 (22,1-37,5)

8.11. ՄԻԱՎ ՎԱՐԱԿԻ ԵՎ ԱՅԼ ՎԱՐԱԿՆԵՐԻ ՏԱՐԱԾՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի տարածվածությունը կազմել է 1,2%, հեպատիտ Բ-ի տարածվածությունը՝ 0,6%, հեպատիտ Յ-ի տարածվածությունը՝ 3,3%, սիֆիլիսի տարածվածությունը՝ 0,5% (աղյուսակ 15): ՄԻԱՎ վարակ ախտորոշում ստացած միգրանտները եղել են 31-47 տարեկան: Երևանում ամենաբարձրն էր ՄԻԱՎ վարակի (1,3%), հեպատիտ Բ-ի (0,5%) և սիֆիլիսի տարածվածությունը (0,7%), իսկ հեպատիտ Յ-ի տարածվածությունը բարձր էր և՛ Երևանում (3,4%), և՛ Վանաձորում (3,6%): ՄԻԱՎ-ով վարակվածներից երեքը վերջին 30 օրվա ընթացքում ունեցել էին սեռական հարաբերություններ, և բոլորը նշել են, որ օգտագործել են պահպանակ վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ: ՄԻԱՎ-ով վարակվածներից որևէ մեկը չի ունեցել կոմերցիոն սեռական զուգընկեր վերջին տարվա ընթացքում: Նրանցից 3-ը երբևէ անցել էին ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտություն, 2-ը վարակված էին նաև հեպատիտ Յ-ով, մեկը՝ սիֆիլիսով:

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 11. ՄԻԱՎ ՎԱՐԱԿԻ ԵՎ ԱՅԼ ՎԱՐԱԿՆԵՐԻ ՏԱՐԱԾՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

	ՀՀ		Երևան		Գյումրի		Վանաձոր	
	N = 900		N=300		N=300		N=300	
	n	% (95% վՄ)	n	% (95% վՄ)	n	% (95% վՄ)	n	% (95% վՄ)
ՄԻԱՎ վարակ								
Այո	5	1,2 (0,4-3,5)	4	1,3 (0,0-2,7)	0	--	1	0,3 (0,0-0,8)
Հեպատիտ Բ								
Այո	5	0,6 (0,1-2,9)	3	0,7 (0,0-1,6)	1	0,3 (0,05-2,4)	1	0,4 (0,0-1,1)
Հեպատիտ Ց								
Այո	20	3,3 (1,5-7,1)	8	3,4 (0,8-6,0)	0	--	12	3,6 (1,2-6,1)
Սիֆիլիս								
Այո	2	0,5 (0,1-3,3)	1	0,5 (0,0-1,6)	1	0,3 (0,05-2,4)	0	--

9. ԽՄԲԵՐԻ ՉԱՓԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Քաղաքաբնակ միգրանտների խմբի չափերը հաշվարկվել են՝ օգտագործելով երկու տարբեր մեթոդներ՝

- 1) բազմության իմաստության մեթոդ,
- 2) սոցիալական ցանցերի միջոցով խմբերի չափերի գնահատման մեթոդ⁹:

Բազմության իմաստության մեթոդի դեպքում մասնակիցներին խնդրում են ասել, իրենց պատկերացմամբ, իրենց քաղաքում միգրանտների մոտավոր ամենացածր, ամենաբարձր և միջին թվերը: Պատասխաններից հաշվարկվում է կշռված միջինը: Այս մեթոդն ունի բազմաթիվ սխալներ: Սոցիալական ցանցերի միջոցով խմբերի չափերի գնահատման մեթոդը Բայեզիան մեթոդ է, որն օգտագործում է ՄՄՁԸ հարցման ժամանակ հավաքագրված տվյալներ՝ յուրաքանչյուր մասնակցի սոցիալական ցանցի չափը, ընդգրկման ժամանակը, յուրաքանչյուր մասնակցի կողմից ընդգրկված մասնակիցների թիվը: Արդյունքները տրված են ներքևում և զգալիորեն մոտ են այն հաշվարկին, ըստ որի Հայաստանում կան 60 000 քաղաքաբնակ միգրանտներ:

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 12. ԽՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԲԱԺԻՆՆԵՐԸ

Քաղաք	Մեդիանա	Միջին	Բազմության իմաստություն
Երևան	26178	26667	50 000
Գյումրի	7158	8718	11 000
Վանաձոր	2923	2873	7 500
Ընդամենը	36 259	38 258	68 500

⁹ Handcock MS, Gile KJ, Mar CM, Estimating Hidden Population Size using Respondent-Driven Sampling Data, eprint arXiv:12096241, 2012 Sep; Johnston LG, McLaughlin KR, Rhilani HE, Latifi A, Toufik A, Bennani A, et al, Estimating the size of hidden populations using respondent-driven sampling data: Case examples from Morocco, Epidemiology, 2015;26(6),

10. ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

ՄԻԱՎ ՎԱՐԱԿԻ ԲԱՐՁՐ ՏԱՐԱԾՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԻԱՎ վարակի տարածվածությունը քաղաքաբնակ միգրանտների ընդհանուր ընտրանքում կազմել է 1,2%, ինչը չորս անգամ ավելի բարձր է, քան ՀՀ ընդհանուր արական սեռի բնակչության շրջանում (0,3%): Հաշվի առնելով քաղաքաբնակ միգրանտների մեծ մասի կողմից ՄԻԱՎ-ով իրենց վարակվելու հնարավորության բացառումը, որպես պահպանակ չօգտագործելու հիմնական պատճառ զուգընկերների նկատմամբ վստահությունը, ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ գիտելիքների ցածր մակարդակը՝ անհրաժեշտ են ավելի շատ կրթական և կանխարգելման ծրագրեր՝ ուղղված միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ գիտելիքների մակարդակի բարձրացմանն ու ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտություն անցնելու խրախուսմանը:

ՀԵՊԱՏԻՏՆԵՐԻ ԵՎ ՍԻՖԻԼԻՍԻ ՑԱԾՐ ՏԱՐԱԾՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հեպատիտ Բ-ի և սիֆիլիսի տարածվածությունը ցածր էր՝ համապատասխանաբար 0,6% և 0,5%: Այնուամենայնիվ հեպատիտ Ց-ի տարածվածությունը բարձր էր՝ 3,3%: Երբևէ ներարկային ճանապարհով թմրամիջոց գործածած անձանց 25%-ը վարակված էր հեպատիտ Ց-ով: Անհրաժեշտ են նոր հետազոտություններ՝ պարզելու հեպատիտ Ց-ով միգրանտների վարակման հնարավոր ուղիները:

ՊԱՀՊԱՆԱԿՆԵՐԻ ՈՉ ՄՇՏԱԿԱՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄ ՏԱՐԲԵՐ ՉՈՒԳԸՆԿԵՐՆԵՐԻ ՀԵՏ

Քաղաքաբնակ միգրանտները սեռական հարաբերություններ են ունեցել տարբեր զուգընկերների հետ և ոչ միշտ են օգտագործել պահպանակ: ՄԻԱՎ-ով վարակվածների 38,3%-ը վերջին 30 օրվա ընթացքում ունեցել էր սեռական հարաբերություններ, և բոլորն օգտագործել էին պահպանակ: Բոլոր վարակվածները ունեցել էին սեռական հարաբերություններ մշտական զուգընկերոջ հետ, որոնցից 60%-ն օգտագործել էր պահպանակ, 40%-ն ունեցել էր սեռական հարաբերություններ պատահական զուգընկերոջ հետ, և բոլորն օգտագործել էին պահպանակ արտերկրում: Սա հնարավոր է դարձնում սեռական ճանապարհով ՄԻԱՎ-ի փոխանցումը քաղաքաբնակ միգրանտներին և նրանց զուգընկերներին:

ՔԱՂԱՔԱՔՆԱԿ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ Է ԵՎ ԱՐՏԵՐԿԻՐ ՄԵԿՆՈՒՄ Է ԱՌԱՆՑ ԸՆՏԱՆԻՔԻ

Քաղաքաբնակ միգրանտների մեծամասնությունն ամուսնացած է, սակայն քչերն են մեկնում արտերկիր ընտանիքի հետ: Ամուսնացածների 14%-ն ունեցել է պատահական զուգընկերներ վերջին տարվա ընթացքում Հայաստանում, իսկ 44%-ն ունեցել է պատահական, 15%-ը կոմերցիոն զուգընկերներ վերջին տարվա ընթացքում արտերկրում: Միգրացիան նպաստում է ամուսինների երկարատև բաժանմանը՝ նպաստելով արտաամուսնական կապերին և մեծացնելով ՄԻԱՎ-ով ու այլ վարակներով վարակվելու հնարավորությունը:

ԹՄՐԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱԾՄԱՆ ՑԱԾՐ ՄԱԿԱՐԴԱԿ

Թմրամիջոցների գործածումը տարածված չէ քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում, հետևաբար թմրամիջոցներ գործածողների համար ծառայությունների տրամադրումն այս խմբի շրջանում առաջնահերթություն չէ: Այնուհանդերձ պետք է հաշվի առնել, որ թմրամիջոցներ գործածող, նախկինում միգրանտի կարգավիճակ ունեցած անձինք հետազոտության մեջ չեն ընդգրկվել դրա չափանիշներին չհամապատասխանելու պատճառով: Երբևէ թմրամիջոցների գործածումը Հայաստանում (32%) եղել է չորս անգամ ավելի բարձր, քան արտերկրում (8%):

ՄԻԱՎ ՎԱՐԱԿԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ՑԱԾՐ ՄԱԿԱՐԴԱԿ ԵՎ ՄԻԱՎ-ՈՎ ՎԱՐԱԿՎԵԼՈՒ ՎՏԱՆԳԻ ԲԱՑԱՌՄԱՆ ԲԱՐՁՐ ՄԱԿԱՐԴԱԿ

Քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ գիտելիքների մակարդակը ցածր է, և բարձր է ՄԻԱՎ-ով վարակման հնարավորության բացառումը: Անհրաժեշտ են աշխատանքներ քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի փոխանցման ուղիների մասին գիտելիքների բարելավման և վարակման վտանգի նվազեցման համար:

ՍԵՌԱՎԱՐԱԿՆԵՐԻ ԱԽՏԱՆՇԱՆՆԵՐ ԵՎ ԱԽՏՈՐՈՇՈՒՄ

Սիֆիլիսի տարածվածությունը կազմում էր 0,5%, այնուհանդերձ քաղաքաբնակ միգրանտների 8%-ը Հայաստանում, իսկ 4%-ը արտերկրում ունեցել է սեռական օրգանների/անալ շրջանի բորբոքումներ, անսովոր արտադրություն և/կամ գորտնուկներ, և 3%-ի մոտ Հայաստանում (2% արտերկրում) վերջին 12 ամիսների ընթացքում ախտորոշվել է որևէ սեռավարակ: Որևէ պատճառով բժշկական հաստատություններ դիմած բազմաթիվ սեռական կապեր ունեցած միգրանտներին անհրաժեշտ է առաջարկել անցնելու ՄԻԱՎ-ի և սեռավարակների վերաբերյալ հետազոտություններ:

ՄԻԱՎ-Ի ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱԾԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿ

Քաղաքաբնակ միգրանտների փոքր մասը գիտեր, թե որտեղ կարելի է հետազոտվել ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ, և միայն 2%-ն էր անցել (մինչև 4% առանձին քաղաքներում) հետազոտություն վերջին 12 ամիսների ընթացքում ու իմացել հետազոտության արդյունքների մասին Հայաստանում: Արտերկրում այս մասնաբաժինները փոքր-ինչ բարձր են: Անհրաժեշտ է իրականացնել քայլեր՝ տեղեկացնելու քաղաքաբնակ միգրանտներին ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտության վայրերի մասին և խրախուսելու առանց պահպանակի բազմաթիվ զուգընկերների հետ սեռական հարաբերություններ ունեցող միգրանտներին անցնելու հետազոտություն: Անհրաժեշտ են հետազոտություններ՝ պարզելու, թե որոնք են սեփական նախաձեռնությամբ Հայաստանում ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ քաղաքաբնակ միգրանտների քիչ հետազոտվելու պատճառները:

11. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- Ընդլայնել ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելմանն ուղղված կրթական ծրագրերը ինչպես քաղաքաբնակ միգրանտների, այնպես էլ նրանց զուգընկերների շրջանում:
- Գնահատել ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ քաղաքաբնակ միգրանտների չհետազոտվելու պատճառները:
- Մեծացնել ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտության հասանելիությունը քաղաքաբնակ միգրանտների համար:
- Իրականացնել միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման ծրագրեր՝ շեշտադրելով 18-49 տարիքային խումբը:
- Ներառել քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի և սեռավարակների կանխարգելման ծրագրերը, դրանց վերաբերյալ ընթացիկ հետազոտությունների տրամադրումը բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող կազմակերպություններում:
- Զարգացնել բուժաշխատողների հմտությունները՝ բարելավելու քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման աշխատանքները:
- Անցկացնել հետագա հետազոտություններ սեռական և թմրամիջոցների գործածման հետ կապված վարքագծերի, ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտության, ՄԻԱՎ-ի և սեռավարակների տարածվածության և առողջապահական ծառայությունների հասանելիության միտումները գնահատելու համար:
- Կազմակերպել կանխարգելման, գիտելիքների բարձրացման աշխատանքներ այն երկրներում, որտեղ միգրանտներն աշխատում են, հատկապես ՌԴ-ում:
- Շարունակել ընդլայնել ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման և կրթական ծրագրերը:

12. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտության արդյունքները վկայում են, որ քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում առկա են ռիսկային սեռական վարքագծի որոշ դրսևորումներ: Դրանք ավելի արտահայտված են, երբ միգրանտները գտնվում են արտերկրում: ՄԻԱՎ վարակի տարածվածությունն այս խմբում ավելի բարձր է, քան ՀՀ արական սեռի ընդհանուր բնակչության շրջանում: Այս արդյունքը մտահոգիչ է, և պետք է ուշադրություն դարձվի այս խմբի շրջանում բավականաչափ ծրագրեր իրականացնելուն: Շարունակական ռիսկային վարքագիծը, այդ թվում և՛ սեռական հարաբերությունները տարբեր զուգընկերների հետ, և՛ պահպանակի ոչ մշտական օգտագործումը հնարավոր են դարձնում ՄԻԱՎ-ի և այլ վարակների փոխանցումը Հայաստանում և արտերկրում: ՄՄՁԸ մեթոդն առաջին անգամ էր կիրառվում Հայաստանում քաղաքաբնակ միգրանտների շրջանում կարևոր համաճարակաբանական տվյալներ ստանալու նպատակով: Պետք է հետագա հետազոտություններ իրականացվեն այս մեթոդով ՄԻԱՎ-ի և սեռավարակների տարածվածության ու ռիսկային վարքագծի փոփոխություններին հետևելու համար: Նաև անհրաժեշտ են հետազոտություններ ընդունող երկրներում (այսինքն՝ Ռուսաստանի Դաշնությունում) սեզոնային աշխատանքային միգրանտների և նրանց զուգընկերների շրջանում ՄԻԱՎ-ի և այլ վարակների տարածվածությունը և ռիսկային վարքագծի դրսևորումներն ավելի լավ հասկանալու համար:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ Ա.

ՔԱՂԱՔԱՔՆԱԿ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՍԿՐԻՆԻՆԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԱՇԱՐ

Ցուցումներ: Սկրինները պետք է լրացնի սույն սկրինինգային հարցաշարը առաջին այցի ժամանակ հարցման տեղամաս եկող յուրաքանչյուր մասնակցի համար:

Բարև Ձեզ: Իմ անունն է _____: Ես ցանկանում եմ շնորհակալություն հայտնել Ձեզ հետազոտությանը մասնակցելուն ժամանակ տրամադրելու համար: Մինչև մենք կսկսենք հետազոտությունը, ես պետք է պարզեմ, թե արդյոք Դուք համապատասխանում եք ընդգրկման չափանիշներին: Եթե համապատասխանեք մասնակցության չափանիշներին, ես կներկայացնեմ հետազոտության մանրամասները: Գաղտնիությունը կպահպանվի և հետազոտության արդյունքները Ձեզ հետ որևէ կերպ չեն կապվի: Կարո՞ղ եմ սկսել:

1. Ամսաթիվ		
2. Կտրոնի համար		
3. Տվյալ մասնակիցը սե՞րմ է	☐ այո ☐ ոչ	Եթե «այո», անցե՞ք հարց 6-ին
4. Մասնակիցն ունի՞ վավեր կտրոն	☐ այո ☐ ոչ	Եթե «ոչ», չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին
5. Արդեն մասնակցե՞լ եք այս հետազոտությանը	☐ այո ☐ ոչ	Եթե «այո», չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին
6. Քանի՞ տարեկան եք հիմա (լրացած տարիքը)	18- 49 տարեկան ☐ այո ☐ ոչ	Եթե <18 կամ >49, չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին
7. Ո՞ր քաղաքում եք Դուք ներկայումս ապրում	հետազոտության անցկացման տեղամասերից որևէ մեկը ☐ այո ☐ ոչ	Եթե «ոչ», չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին
8. Ե՞րբ եք վերջին անգամ մեկնել արտերկիր	վերջին տարում ☐ այո ☐ ոչ	Եթե «ոչ», չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին

9. Որքա՞ն ժամանակ եք եղել արտերկրում վերջին տարվա ընթացքում	երեք ամիս և ավելի ☐ այո ☐ ոչ	Եթե «ոչ», չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին
10. Հիշե՞ք, որ Ձեր պատասխանների գաղտնիությունն ապահովվում է և այն մարդը, ով տվել է Ձեզ կտրոն, չի իմանա Ձեր պատասխանի մասին: Ինչ-որ մեկը Ձեզ ստիպե՞լ է մասնակցել այս հետազոտությանը հակառակ Ձեր կամքին	☐ այո ☐ ոչ ☐ չի պատասխանել	Եթե «այո», չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին
11. Ինչպե՞ս եք ստացել այս կտրոնը	☐ ծանոթից ☐ գտա/գնեցի/ փոխանակեցի	Եթե «գտա/գնեցի/ փոխանակեցի», չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին
12. Ինձ հետաքրքիր չէ այդ անձի անունը: Ումի՞ց եք ստացել այս կտրոնը	☐ ընկերոջից/ծանոթից ☐ անծանոթից	Եթե «անծանոթից, չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին
13. ՍԿՐԻՆԵՐ: Վստա՞հ եք մասնակցի պատասխանների ճշգրտությանը	☐ վստահ եմ ☐ վստահ չեմ	Եթե «վստահ եմ», անցե՞ք հարց 15-ին
14. ՍԿՐԻՆԵՐ: Նշե՞ք, թե ինչու վստահ չեք	☐ 18 տարեկանից ցածր է ☐ միգրանտ չէ ☐ չի ապրում հետազոտության տեղամասում ☐ այլ _____	Լրացուցիչ նշումներ
15. ՍԿՐԻՆԵՐ: Արդյո՞ք մասնակիցը գտնվում է թմրամիջոցների կամ ակտիվ ազդեցության տակ, ինչը կարող է անդրադառնալ տեղեկացված համաձայնություն տալու կամ հարցաշարը լրացնելից վրա	☐ այո ☐ ոչ	Եթե «այո», չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին
16. ՍԿՐԻՆԵՐ: Արդյո՞ք մասնակիցը ունի հոգեկան առողջության հետ կապված խնդիրներ և չի կարող տալ տեղեկացված համաձայնություն կամ լրացնել հարցաշարը	☐ այո ☐ ոչ	Եթե «այո», չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին

<p>17. ՍԿՐԻՆԵՐ: Արդյո՞ք մասնակիցը համապատասխանում է ընդգրկման չափանիշներին (ստուգել անձնագրի կնիքով)</p>	<p>☐ այո ☐ ոչ</p>	<p>Եթե «ոչ», չի համապատասխանում մասնակցության չափանիշներին</p>
Անհատական սոցիալական ցանցի վերաբերյալ հարցեր (չի կարող լինել 0)		
<p>18. Ձեր բնակավայրում ապրող 18-49 տարեկան արական սեռի որքա՞ն սեզոնային աշխատանքային միգրանտներ եք ճանաչում, որոնք ճանաչում են Ձեզ, և որոնք եղել են արտերկրում աշխատելու նպատակով 3 կամ ավելի ամիս, բայց ոչ ավելի, քան 12 ամիս, վերջին տարվա ընթացքում</p>	<input type="text"/>	<p>Օգնել հարցեր տալով</p>
<p>19. Նրանցից քանի՞սն են ապրում հարցման տեղամասում</p>	<input type="text"/>	<p>Այս թիվը չպետք է գերազանցի հարց 18-ի պատասխանը</p>
<p>20. Նրանցից քանիսի՞ն եք տեսել վերջին 1 ամսվա ընթացքում</p>	<input type="text"/>	<p>Այս թիվը չպետք է գերազանցի հարց 19-ի պատասխանը</p>
Գրե՛ք 20-րդ հարցի պատասխանը հսկման թերթիկում:		

ՀԱՎԵԼՎԱԾ Բ.

ՀԱՐՑԱՇԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԲՆԱԿ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ ՎԱՐՔԱԳԾԱՅԻՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ

Նշե՛ք համապատասխան պատասխանները յուրաքանչյուր հարցի համար

Մաս 1. Ժողովրդագրական բնութագրիչներ

Հ.	Հարց	Պատասխան	Բաց թողնել
101	Տարիք	_____ <ul style="list-style-type: none"> ☐ չի պատասխանել 99 	
102	Սեռ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ արական 1 ☐ իգական 2 ☐ չի պատասխանել 99 	
103	Բնակության վայր	<ul style="list-style-type: none"> ☐ քաղաք 1 ☐ գյուղ 2 ☐ չի պատասխանել 99 	
104	Կրթություն	<ul style="list-style-type: none"> ☐ թերի միջնակարգ 1 ☐ միջնակարգ 2 ☐ միջին մասնագիտական 3 ☐ թերի բարձրագույն 4 ☐ բարձրագույն 5 ☐ չի պատասխանել 99 	
105	Ընտանեկան կարգավիճակ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ամուրի 1 ☐ ամուսնացած 2 ☐ ամուսնալուծված 3 ☐ քաղաքացիական ամուսնություն 4 ☐ այրի 5 ☐ չի պատասխանել 99 	
106	Ընդհանուր քանի՞ տարի եք աշխատել արտերկրում տարեկան առնվազն 3 ամիս ժամանակահատվածով	_____ <ul style="list-style-type: none"> ☐ չի պատասխանել 99 	
107	Վերջին 3 տարիների ընթացքում առավել հաճախ ո՞ր երկրում եք աշխատել առնվազն 3 ամիս կամ ավելի	_____ <ul style="list-style-type: none"> ☐ չի պատասխանել 99 	
108	Վերջին 1 տարվա ընթացքում ի՞նչ բնակավայրում եք աշխատել 3 ամիս կամ ավելի ժամանակով	<ul style="list-style-type: none"> ☐ մեծ քաղաք 1 ☐ քաղաք 2 ☐ գյուղ 3 ☐ քիչ բնակեցված 4 ☐ չի պատասխանել 99 	

Հ.	Հարց	Պատասխան	Բաց թողնել
109	Վերջին 1 տարվա ընթացքում ի՞նչ բնակավայրում եք ապրել 3 ամիս կամ ավելի աշխատելու ժամանակ	☐ մեծ քաղաք 1 ☐ քաղաք 2 ☐ գյուղ 3 ☐ քիչ բնակեցված 4 ☐ չի պատասխանել 99	
110	Վերջին 1 տարվա ընթացքում ի՞նչ աշխատանք եք կատարել 3 ամիս կամ ավելի ժամանակով աշխատելիս	☐ շինարարություն 1 ☐ գյուղատնտեսություն 2 ☐ առևտուր 3 ☐ ծառայությունների ոլորտ 4 ☐ այլ _____ 97 ☐ չի պատասխանել 99	
111	Ձեր զուգընկերն ուղեկցում է Ձեզ, երբ գնում եք արտերկիր՝ աշխատելու	☐ այո 1 ☐ ոչ 2 ☐ չամուսնացած 3 ☐ չի պատասխանել 99	

Մաս 2. Սեռական կյանքին և պահպանակի օգտագործմանն առնչվող հարցեր

Ցանկանում ենք Ձեզ մի քանի հարց ուղղել Ձեր սեռական վարքագծի վերաբերյալ: Մենք հասկանում ենք, թե որքան անձնական են այդ հարցերը, բայց միաժամանակ ցանկանում ենք մեկ անգամ ևս նշել, որ Ձեր անձի գաղտնիությունը լիովին պահպանված է, և որ նույն հարցերն ուղղվում են հեղափոխության բոլոր մասնակիցներին: Երբ մենք խոսում ենք սեռական հարաբերությունների մասին, մենք նկատի ունենք օրալ, հեշտոցային և անալ սեռական հարաբերությունները:

Հ	Հարց	Պատասխան	Բաց թողնել
201	Երբևիցե ունեցե՞լ եք սեռական հարաբերություններ <i>Եթե «ոչ», անցե՛ք 301 հարցին</i>	☐ այո 1 ☐ ոչ 2 ☐ չի պատասխանել 99	→ 301
202	Ո՞ր տարիքում եք առաջին անգամ սեռական հարաբերություն ունեցել	☐ չի պատասխանել 99	
203	Ունեցե՞լ եք սեռական հարաբերություն վերջին 30 օրվա ընթացքում <i>Եթե «ոչ», անցե՛ք 205 հարցին</i>	☐ այո 1 ☐ ոչ 2 ☐ չի պատասխանել 99	→ 205
204	Դուք կամ Ձեր զուգընկերը օգտագործե՞լ եք պահպանակ վերջին 30 օրվա ընթացքում ունեցած վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ	☐ այո 1 ☐ ոչ 2 ☐ չի պատասխանել 99	

Մշտական զուգընկեր Հայաստանում և արտերկրում. զուգընկեր, որը Ձեր ամուսինը կամ կինն է (անկախ նրանից՝ քաղաքացիական, թե գրանցված ամուսնության մեջ եք) կամ ընկերը/ընկերուհին, որի հետ Դուք ունեցել եք մշտական սեռական հարաբերություններ ամենաքիչը 3 ամիս

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
205	Ունեցե՞լ եք սեռական հարաբերություն մշտական զուգընկերոջ հետ վերջին մեկ տարվա ընթացքում <i>Եթե 2 դեպքում էլ «ոչ», անցե՛ք 212 հարցին</i>	այո 1 ոչ 2	1 2	→ 212
206	Եթե «այո», քանի՞ մշտական զուգընկեր եք ունեցել վերջին տարվա ընթացքում չի պատասխանել	99	99	
207	Միջինը քանի՞ սեռական հարաբերություն եք ունեցել բոլոր մշտական զուգընկերների հետ վերջին տարվա ընթացքում չի պատասխանել	99	99	
208	Միջինը քանի՞ անգամ եք օգտագործել պահպանակ բոլոր մշտական զուգընկերների հետ սեռական հարաբերության ժամանակ վերջին տարվա ընթացքում չի պատասխանել	99	99	
209	Մշտական զուգընկերոջ հետ վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ Դուք կամ Ձեր զուգընկերը օգտագործե՞լ եք պահպանակ այո 1 ոչ 2	1 2	1 2	
210	Որքա՞ն հաճախ եք օգտագործել պահպանակ մշտական զուգընկերոջ հետ սեռական հարաբերության ժամանակ վերջին տարվա ընթացքում <i>Եթե 2 դեպքում էլ «միշտ», անցե՛ք 212 հարցին</i>	միշտ երբեմն երբեք չի պատասխանել	1 2 3 99	1 2 3 99 → 212
211	Ինչու՞ չեք օգտագործում պահպանակ ամեն անգամ մշտական զուգընկերոջ հետ սեռական հարաբերություններ ունենալիս (հնարավոր է մի քանի պատասխան)			

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
	Հարցազրուցավար: Հարցրե՛ք՝ այլ տարբերակներ կա՞ն			
	շատ թանկ է	1	1	
	ամաչում եմ գնել	2	2	
	դժվար է օգտագործել	3	3	
	այնքան էլ հասանելի չէ	4	4	
	նվազեցնում է հաճույքը	5	5	
	ամաչում եմ զուգընկերոջս խնդրել օգտագործել	6	6	
	վստահում եմ զուգընկերոջս	7	7	
	չեմ վստահում պահպանակների արդյունավետությանը	8	8	
	օգտագործում եմ հղիության կանխարգելման համար	9	9	
	այլ	10_____	10_____	
	չի պատասխանել	99	99	

Պատահական զուգընկեր. զուգընկեր, որը Ձեր ամուսինը կամ կինը չէ (անկախ նրանից քաղաքացիական ամուսնություն է, թե գրանցված ամուսնություն) կամ ընկերը/ընկերուհին չէ

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
212	Ունեցե՞լ եք սեռական հարաբերություն պատահական զուգընկերոջ հետ վերջին մեկ տարվա ընթացքում <i>Եթե 2 դեպքում էլ «ոչ», անցե՛ք 219 հարցին</i>			
	այո	1	1	
	ոչ	2	2	→ 219
213	Եթե «այո», քանի՞ պատահական զուգընկեր եք ունեցել վերջին տարվա ընթացքում չի պատասխանել	_____	_____	
		99	99	
214	Միջինը քանի՞ սեռական հարաբերություն եք ունեցել բոլոր պատահական զուգընկերների հետ վերջին տարվա ընթացքում չի պատասխանել	_____	_____	
		99	99	
215	Միջինը քանի՞ անգամ եք օգտագործել պահպանակ բոլոր պատահական զուգընկերների հետ սեռական հարաբերության ժամանակ վերջին տարվա ընթացքում չի պատասխանել	_____	_____	
		99	99	

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
216	Պատահական զուգընկերոջ հետ վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ Դուք կամ Ձեր զուգընկերը օգտագործե՞լ եք պահպանակ այո ոչ	1 2	1 2	
217	Որքա՞ն հաճախ եք օգտագործել պահպանակ պատահական զուգընկերոջ հետ սեռական հարաբերության ժամանակ վերջին տարվա ընթացքում <i>Եթե 2 դեպքում էլ «միշտ», անցե՛ք 219 հարցին</i> միշտ երբեմն երբեք չի պատասխանել	1 2 3 99	1 2 3 99	→ 219
218	Ինչու՞ չեք օգտագործում պահպանակ ամեն անգամ պատահական զուգընկերոջ հետ սեռական հարաբերություններ ունենալիս (հնարավոր է մի քանի պատասխան) Հարցազրուցավար: Հարցրե՛ք՝ այլ տարբերակներ կա՞ն շատ թանկ է ամաչում եմ գնել դժվար է օգտագործել այնքան էլ հասանելի չէ նվազեցնում է հաճույքը ամաչում եմ զուգընկերոջս խնդրել օգտագործել վստահում եմ զուգընկերոջս Չեմ վստահում պահպանակների արդյունավետությանը օգտագործում եմ հղիության կանխարգելման համար այլ չի պատասխանել	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 99	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 99	

Կոմերցիոն զուգընկեր. զուգընկեր, որին Դուք գումար եք վճարել սեռական հարաբերության համար

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
219	Ունեցե՞լ եք սեռական հարաբերություն կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ վերջին մեկ տարվա ընթացքում <i>Եթե 2 դեպքում էլ «ոչ», անցե՛ք 226 հարցին</i>	այո 1 ոչ 2	1 2	→ 226
220	Եթե «այո», քանի՞ կոմերցիոն զուգընկեր եք ունեցել վերջին տարվա ընթացքում չի պատասխանել	99	99	
221	Միջինը քանի՞ սեռական հարաբերություն եք ունեցել բոլոր կոմերցիոն զուգընկերների հետ վերջին տարվա ընթացքում չի պատասխանել	99	99	
222	Միջինը քանի՞ անգամ եք օգտագործել պահպանակ բոլոր կոմերցիոն զուգընկերների հետ սեռական հարաբերության ժամանակ վերջին տարվա ընթացքում չի պատասխանել	99	99	
223	Կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ վերջին սեռական հարաբերության ժամանակ Դուք կամ Ձեր զուգընկերը օգտագործե՞լ եք պահպանակ	այո 1 ոչ 2	1 2	
224	Որքա՞ն հաճախ եք օգտագործել պահպանակ կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ սեռական հարաբերության ժամանակ վերջին տարվա ընթացքում <i>Եթե 2 դեպքում էլ «միշտ», անցե՛ք 226 հարցին</i>	միշտ 1 երբեմն 2 երբեք 3 չի պատասխանել 99	1 2 3 99	→ 226
225	Ինչո՞ւ չեք օգտագործում պահպանակ ամեն անգամ կոմերցիոն զուգընկերոջ հետ սեռական հարաբերություններ ունենալիս (հնարավոր է մի քանի պատասխան) Հարցազրուցավար: Հարցրե՛ք՝ այլ տարբերակներ կա՞ն			

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
	<p>շատ թանկ է</p> <p>ամաչում եմ գնել</p> <p>դժվար է օգտագործել</p> <p>այնքան էլ հասանելի չէ</p> <p>նվազեցնում է հաճույքը</p> <p>ամաչում եմ զուգընկերոջս խնդրել օգտագործել</p> <p>այն վստահում եմ զուգընկերոջս չեմ վստահում պահպանակների արդյունավետությանը</p> <p>օգտագործում եմ հղիության կանխարգելման համար</p> <p>այլ</p> <p>չի պատասխանել</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>5</p> <p>6</p> <p>7</p> <p>8</p> <p>9</p> <p>10_____</p> <p>99</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>5</p> <p>6</p> <p>7</p> <p>8</p> <p>9</p> <p>10_____</p> <p>99</p>	
226	<p>Երբևէ ունեցե՞լ եք անալ հարաբերություն տղամարդու հետ</p> <p><i>Եթե 2 դեպքում էլ «ոչ», անցե՛ք 301 հարցին</i></p> <p>այո</p> <p>ոչ</p> <p>չի պատասխանել</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>99</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>99</p>	→ 301
227	<p>Վերջին մեկ տարվա ընթացքում տղամարդու հետ անալ սեռական հարաբերության ժամանակ օգտագործե՞լ եք պահպանակ</p> <p>այո</p> <p>ոչ</p> <p>չի պատասխանել</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>99</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>99</p>	

Մաս 3. Թմրամիջոցների օգտագործմանն առնչվող հարցեր

Կցանկանալիս որոշ հարցեր տալ թմրամիջոցների օգտագործման վերաբերյալ: Հավատացնում ենք Ձեզ, որ գաղտնիությունը լիովին ապահովված է: Հիշեցնենք, որ նույն հարցերը տրվում են հետազոտության բոլոր մասնակիցներին:

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
301	<p>Երբևէ օգտագործե՞լ եք թմրամիջոցներ</p> <p><i>Եթե 2 դեպքում էլ «ոչ», անցե՛ք 401 հարցին</i></p> <p>այո</p> <p>ոչ</p> <p>չի պատասխանել</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>99</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>99</p>	→ 401

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
302	Եթե «այո», քանի՞ տարեկան էիք, երբ առաջին անգամ օգտագործեցիք թմրամիջոցներ չի պատասխանել	99	99	
303	Երբևէ օգտագործե՞լ եք ներարկային թմրամիջոցներ <i>Եթե 2 դեպքում էլ «ոչ», անցե՛ք 401 հարցին</i> այո ոչ չի պատասխանել	1 2 99	1 2 99	→ 401
304	Դուք օգտագործե՞լ եք միանգամյա ներարկիչներ վերջին վեց ամսվա ընթացքում թմրամիջոցներ ներարկելիս <i>Եթե 2 դեպքում էլ «չեմ ներարկել վերջին վեց ամսվա ընթացքում», անցե՛ք 401 հարցին</i> չեմ ներարկել թմրամիջոցներ վերջին վեց ամսվա ընթացքում այո ոչ չի պատասխանել	0 1 2 99	0 1 2 99	→ 401
305	Վերջին վեց ամսվա ընթացքում համատեղ օգտվե՞լ եք թմրամիջոցների ներարկման պարագաներից (<i>ասեղներ, ներարկիչներ, թմրամիջոցների պատրաստման և պահման միջոցներ, ֆիլտրեր</i>) այո ոչ չի պատասխանել	1 2 99	1 2 99	
306	Վերջին վեց ամսվա ընթացքում օգտագործե՞լ եք ուրիշների կողմից պատրաստված թմրամիջոցներ այո ոչ չի պատասխանել	1 2 99	1 2 99	
307	Վերջին վեց ամսվա ընթացքում օգտագործե՞լ եք ոչ ստերիլ պարագաներ (<i>ասեղներ, ներարկիչներ, թմրամիջոցների պատրաստման և պահման միջոցներ, ֆիլտրեր</i>) այո ոչ չի պատասխանել	1 2 99	1 2 99	

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
308	Վերջին անգամ թմրամիջոց ներարկելիս օգտագործե՞լ եք ստերիլ ասեղ և ներարկիչ	այո	1	1
		ոչ	2	2
		չի պատասխանել	99	99
309	Ախտագրծե՞լ եք ասեղները և ներարկիչները մինչ օգտագործելը վերջին վեց ամսվա ընթացքում	այո	1	1
		ոչ	2	2
		չի պատասխանել	99	99
310	Վերջին 6 ամսում ունեցե՞լ եք մաշկային խնդիրներ (մաշկի կարմրություն, ցավ, բորբոքում) թմրամիջոցի ներարկման տեղում	այո	1	1
		ոչ	2	2
		չի պատասխանել	99	99

Մաս 4. ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի և սեռավարակների վերաբերյալ հարցեր

Հ.	Հարց	Պատասխան	Բաց թողնել
401	Լսե՞լ եք ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մասին	☐ այո	1
		☐ ոչ	2
		☐ չի պատասխանել	99
402	Որտեղի՞ց եք լսել ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մասին (հնարավոր է մի քանի պատասխան)	☐ ընտանիք	1
		☐ ընկերներ/ հասակակիցներ	2
		☐ զանգվածային լրատվամիջոցներ	3
		☐ դպրոց	4
		☐ սոցիալական/ առողջապահական աշխատողներ	5
		☐ խորհրդատվական ծառայություններ	6
		☐ չեմ լսել	7
		☐ չի պատասխանել	99
403	Ինչպե՞ս կգնահատեիք Ձեր ՄԻԱՎ-ով վարակվելու հավանականությունը	☐ բարձր	1
		☐ միջին	2
		☐ վտանգ չկա	3
		☐ չի պատասխանել	99

ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտությունը Հայաստանում և արտերկրում

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
404	Գիտե՞ք արդյոք, թե ցանկության դեպքում որտեղ կարող եք հետազոտվել ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ			
	այո	1	1	
	ոչ	2	2	
	չի պատասխանել	99	99	
405	Երբևէ հետազոտվե՞լ եք ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ <i>եթե 2 դեպքում էլ «ոչ», անցե՛ք 409 հարցին</i>			
	այո	1	1	
	ոչ	2	2	→ 409
	չի պատասխանել	99	99	
406	Դուք հետազոտվե՞լ եք ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ վերջին 12 ամիսների ընթացքում <i>եթե 2 դեպքում էլ «ոչ», անցե՛ք 409 հարցին</i>			
	այո	1	1	
	ոչ	2	2	→ 409
	չի պատասխանել	99	99	
407	Ստացե՞լ եք արդյոք վերջին տարվա ընթացքում Ձեր վերջին հետազոտության արդյունքները			
	այո	1	1	
	ոչ	2	2	
	չի պատասխանել	99	99	
408	Ստացե՞լ եք խորհրդատվություն վերջին տարվա ընթացքում ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտվելիս			
	այո	1	1	
	ոչ	2	2	
	չի պատասխանել	99	99	
409	Ունեցե՞լ եք սեռական օրգանների/անալ շրջանի բորբոքումներ, անսովոր արտադրություն և/կամ գորտնուկներ վերջին մեկ տարվա ընթացքում			
	այո	1	1	
	ոչ	2	2	
	չի պատասխանել	99	99	
410	Վերջին մեկ տարվա ընթացքում Ձեզ մոտ ախտորոշվե՞լ է որևէ սեռավարակ			
	այո	1	1	
	ոչ	2	2	
	չի պատասխանել	99	99	

Հ.	Հարց	Հայաստանում	Արտերկրում	Բաց թողնել
411	Ձեզ տրամադրվե՞լ են պահպանակներ վերջին 12 ամիսների ընթացքում (օրինակ՝ աուֆրիշ աշխատողների կողմից կամ ՀԿ-ում)	այո ոչ չի պատասխանել	1 2 99	1 2 99
412	Ինչպե՞ս եք փորձում պաշտպանվել սեռավարակներով վարակվելուց (ինարավոր է մի քանի պատասխան) օգտագործում եմ պահպանակներ չեմ ունենում սեռական հարաբերություններ սեռական հարաբերություններ եմ ունենում միայն վստահելի զուգընկերների հետ ունեմ մշտական զուգընկերներ (երկրորդ ընտանիք) այլ չի պատասխանել		1 2 3 4 5 99	

Մաս 5. ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման վերաբերյալ գիտելիքների մակարդակը գնահատելու համար հարցեր

Հ.	Հարց	Պատասխան
501	Հնարավո՞ր է նվազեցնել ՄԻԱՎ-ով վարակման վտանգը՝ ունենալով սեռական հարաբերություններ միայն մեկ չվարակված հավատարիմ զուգընկերոջ հետ	☐ այո ☐ ոչ ☐ չգիտեմ ☐ չի պատասխանել
502	Հնարավո՞ր է նվազեցնել ՄԻԱՎ-ով վարակման վտանգը՝ օգտագործելով պահպանակներ	☐ այո ☐ ոչ ☐ չգիտեմ ☐ չի պատասխանել
503	Հնարավո՞ր է վարակվել ՄԻԱՎ-ով մոծակի կծելու միջոցով	☐ այո ☐ ոչ ☐ չգիտեմ ☐ չի պատասխանել
504	Կարո՞ղ է արդյոք առողջ տեսք ունեցող մարդը լինել ՄԻԱՎ-ով վարակված	☐ այո ☐ ոչ ☐ չգիտեմ ☐ չի պատասխանել
505	Հնարավո՞ր է վարակվել ՄԻԱՎ-ով ՄԻԱՎ վարակ ունեցող մարդուն ձեռքով բարևելիս	☐ այո ☐ ոչ ☐ չգիտեմ ☐ չի պատասխանել

Հ.	Հարց	Պատասխան
506	Հնարավոր է ՄԻԱՎ-ով վարակվել ՄԻԱՎ վարակով հիվանդի հետ համատեղ սնունդ ընդունելիս	☐ այո 1 ☐ ոչ 2 ☐ չգիտեմ 3 ☐ չի պատասխանել 99

Մաս 6. Խմբի չափի գնահատման հարցեր

Հ.	Հարց	Պատասխան
601	Ստացե՞լ եք կախազարդ 201_թ. աութրիչ աշխատողի կողմից Հարցազրուցավար: Եթե վստահ չե՞ն, ապա փվե՞ք ավելի շար փեղեկատվություն, և եթե դեռ վստահ չե՞ն, ցու՛յց փվեք առարկան	☐ այո 1 ☐ ոչ 2 ☐ չգիտեմ 3 ☐ չի պատասխանել 99
602	Ըստ Ձեզ՝ մոտավորապես ինչպիսի՞ն է Ձեր քաղաքում ապրող արական սեռի 18-49 տարեկան, աշխատելու նպատակով 3 կամ ավելի ամիս (բայց ոչ ավելի, քան մեկ տարի վերջին մեկ տարվա ընթացքում) արտերկրում գտնված միգրանտների առավելագույն թիվը	_____
603	Ըստ Ձեզ՝ մոտավորապես ինչպիսի՞ն է Ձեր քաղաքում ապրող արական սեռի 18-49 տարեկան, աշխատելու նպատակով 3 կամ ավելի ամիս (բայց ոչ ավելի, քան մեկ տարի վերջին մեկ տարվա ընթացքում) արտերկրում գտնված միգրանտների նվազագույն թիվը	_____
604	Ըստ Ձեզ՝ մոտավորապես ինչպիսի՞ն է Ձեր քաղաքում ապրող արական սեռի 18-49 տարեկան, աշխատելու նպատակով 3 կամ ավելի ամիս (բայց ոչ ավելի, քան մեկ տարի վերջին մեկ տարվա ընթացքում) արտերկրում գտնված միգրանտների միջին թիվը	_____